Lääne Elu
30 aastat täppi pannud

Lääne Elu

Värsked uudised www.le.ee

EESTI VANIM JÄRJEPIDEVALT ILMUNUD SÕLTUMATU AJALEHT LAUPÄEV, 28. SEPTEMBER 2019 | NR 112 (4356) | 1 EURO

Janno Aser pääses Estonia hukust eluga. Lk 6-7

LINNAFIRMA VEOKIHANGE

Lõps ja Lepp jäid kohtus süüdi

Kohtunik Piia Jaaksoo luges reedel Haapsalu Linnahoolduse juhile Alo Lõpsile ja sama ettevõtte nõukogu liikmele Riho Lepale ette otsuse, millega mõisteti mõlemad süüdi veokihankel eelise andmise eest Silberautole.

LEMMI KANN
lemmi.kann@le.ee

Haapsalu kohtumajas ootasid reede hommikul otsust Haapsalu Linnahoolduse juht Alo Lõps (vasakult), advokaadid Anu Toomemägi ja Erki Kergandberg ning Haapsalu linnavolikogu liige Riho Lepp. LEMMI KANN

Lepp tunnistas enne istungi algust, et on otsust oodanud üsna rahuliku südamega kuni hetkeni, mil ta reede hommikul kohtumaja poole tulema hakkas. Süüdimõistev otsus ja selle põhjendus oli asjaosalistele nende sõnul ootamatu.

„Ma ei taha enne kommenteerida, kui olen saanud otsuse põhjalikult läbi lugeda," ütles Lepa kaitsja, vandeadvokaat Erki Kergandberg.

Lõpsi kaitsnud advokaat Anu Toomemägi soovis alustuseks tutvuda otsuse täistekstiga. Kohtunik Piia Jaaksoo luges kohtusaalis ette vaid otsuse peamised motiivid, mida on kaitsjate sõnul kommentaari andmiseks liiga vähe.

Küsimuse peale, kas nad kavatsevad otsuse edasi kaevata, vastasid mõlemad kaitsjad jaatavalt. „Jah, kindlasti."

Aega on neil selleks viisteist päeva.

Silberauto pakkumine

Süüdistuse järgi tegid Haapsalu Linnahoolduse OÜ nõukogu liige ja Haapsalu linnavolikogu eelarve- ja rahanduskomisjoni esimees Riho Lepp ning juhatuse liige Alo Lõps kõik endast oleneva, et eelmisel suvel korraldatud hanke võidaks just Silberauto Eesti AS-i pakkumine.

„Süüdistuse järgi tugines Alo Lõpsi poolt teehoolduseks mõeldud veoki ostuks koostatud pakkumuskutse täielikult Silberauto esindajalt saadud andmetele," on prokurör Küllike Kask varem selgitanud.

Nii Lepp kui ka Lõps on jätkuvalt seda meelt, et nad ei ole linnafirmale veokit hankides riigihangete seadusega vastuollu läinud.

„Olen rahul, et kohus tuvastas asjaolu, et me ei ole kasu taotlenud ja saanud ega kellelegi kahju tekitanud. Eks selle teadmisega palume anda hinnangu ringkonnakohtul," ütles Lõps.

Otsuse järgi on kohtus tõendamist leidnud, et veok Mitsubishi Canter oli koos lisadega välja valitud juba enne riigihanke algust.

Haapsalu linnapea Urmas Sukles ütles, et ei pea praegu vajalikuks Lõpsi ja Lepa suhtes tööalaseid sanktsioone rakendada. „Kohtuotsus ei ole jõustunud ja minu teada nad ju kaebavad edasi," kostis Sukles.

Lepp pääses linnavolikokku Urmas Suklese valimisliidu nimekirjas.

Sama kinnitas ka Haapsalu Linnahoolduse nõukogu esimees Siim Saareväli. „Kuni jõustunud otsust pole, ei ole ka midagi kommenteerida."

„Riigikogu õiguskomisjoni esimehena tahan lugeda ja kommenteerida ainult jõustunud kohtuotsuseid," sedastas Haapsalu linnavolikogu esimees Jaanus Karilaid.

Ta pakkus, et kohtulahing kestab veel kuus kuni seitse kuud, kuni ringkonnakohus ja riigikohus on otsuse teinud. „Siis võib olla täiesti kindel, et järeldus ja otsused tulevad nii volikogu esimehe kui ka linnapea poolt," ütles Karilaid.

Samuti ei soovitanud ta Lõpsi ja Lepa süüdimõistmisega kiirustada ka avalikkusel. „Neil on põhiseaduslik õigus edasi vaielda. Kuni otsuse jõustumiseni hoiduksin nii emotsioonidest kui ka kommentaaridest."

Karistus

- Kohus mõistis Alo Lõpsile rahalise karistuse 250 päevamäära ulatuses 8 710 eurot 80 senti. Päevamäär sõltub sissetuleku suurusest.
- Peale selle mõistis kohus Alo Lõpsilt riigituludesse kriminaalmenetluse kulud 886 eurot 32 senti. Alo Lõpsi kaitsja kulud 14 256 eurot jäid kohtualuse kanda.
- Riho Lepale määras kohus rahalise karistuse 250 päevamäära ulatuses 20 599 eurot 80 senti.
- Riho Lepalt mõistis kohus riigi tuludesse kriminaalmenetluse kulud 886 eurot 31 senti. Riho Lepa õigusabikulu 23 731,26 eurot jäid kohtualuse kanda.

ALLIKAS: PÄRNU MAAKOHTU OTSUS

Rehvimõõt otsustas

Otsuse järgi on kohtus tõendamist leidnud, et veok Mitsubishi Canter oli koos lisadega välja valitud juba enne riigihanke algust. Isegi kui pidada hinnapakkumise küsimist enne hanget turu-uuringuks, ei ole kohtunik Piia Jaaksoo sõnul siiski järgitud riigihanke seaduse nõuet, et riigihange oleks läbipaistev ega moonutaks konkurentsi. Otsuse järgi on hanke tehnilise kirjelduse aluseks võetud Silberauto Eesti pakkumine.

Otsuses seisab, et riigihankel oli konkurentsi piiravaks tingimuseks rehvimõõt, mis oli üheselt kindlaks määratud ja seda muuta ei lubatud. Hankele saabus lisaks Silberauto Eesti omale ka Keil. M.A. pakkumus, mis rehvimõõdu osas ei vastanud tehnilisele kirjeldusele. Hankekomisjon tunnistas vastavaks mõlemad pakkumused, kuigi seadus keelab selgesõnaliselt tunnistada vastavaks pakkumust, mis ei ole kooskõlas hanke tingimustega. Ka öeldakse otsuses, et kohtus uuritud telefonikõned kinnitavad, et Lõps ja Lepp said aru, et nad rikuvad riigihanke nõudeid.

Mart Helme tõmbas kordoni sulgemisele pidurit

Neljapäeval Haapsalus politseinikega kohtunud siseminister Mart Helme sõnul tuleb enne Haapsalu merepäästeüksuse lõplikku sulgemisotsust veel aru pidada.

Pärast Põgari palvemajas peetud valitsuse istungit sõitis siseminister Mart Helme Haapsallu, kus ta külastas Bürgermeistri holmil asuvat kordonit, tutvus siinse politsei merepäästevõimekusega ja lõpuks kohtus politseimaja saalis politseinike ja vabatahtlikega. Helme ise nimetas Haapsalu-käiku faktikogumise missiooniks.

Mart Helme neljapäeval Haapsalu politseimaja ees. ARVO TARMULA

Pärast kohtumist ütles Helme, et lahendamist vajavaid küsimusi ja probleeme on rohkem kui üks: „Neid niimoodi sõrmega nipsu lastes ei lahenda, mistõttu paneme sellele asjale praegu pidurit." Siseminister lisas, et praegu toore jõuga asju tehes võib hiljem tekkida olukord, kus otsuseid tuleb korrigeerima ja ümber tegema hakata.

Siseminister ütles, et tal on plaanis külastada ka saari ja Peipsiäärt ning mõningaid põhjaranniku päästekeskusi, et saada pilt kogu Eesti merepäästevaldkonnast. Helme sõnul luuakse siseministeeriumi juurde merepäästeteemaga tegelev komisjon, kuhu kuulub nii siseministeeriumi kui ka politsei- ja piirivalveameti inimesi. Komisjoni eesmärk on analüüsida kogutud infot ja ettepanekuid ning välja töötada ühtne mudel, mida saaks rakendada üle Eesti. „Et meil ühelt poolt oleks tagatud üle Eesti võimekus ja teisalt vaadata, kus tegevust dubleeritakse ja kus oleks võimalik kokku hoida," selgitas ta.

Küsimusele, millal võiks analüüsi tulemusi oodata, vastas Helme, et ta ei oska ennustada, kaua analüüs aega võtab: „Ma ei taha ühtegi kuupäeva ega tärminit välja käia, sest see oleks kohe siduv."

Siseminister lubas ise sel teemal ja komisjoni tööl silma peal hoida. Helme lisas, et ka peaminister Jüri Ratas on palunud end teemaga kursis hoida. „Peaminister palus, et ma talle tänasest kohtumisest aru annaksin ning räägiksin, milliseid järeldusi me võiksime teha ja millise sammuga me selles vallas üldse edasi läheme," ütles Helme.

JUHTKIRI

Süüdi mõistetud linnajuhid

Haapsalu linnajuhid Urmas Sukles ja Jaanus Karilaid on võtnud moraalse vastutuse linnafirma juhtide tegude eest, asudes neid agaralt kaitsma. Õigustusi otsides on nad hakanud linnavolikogu liikme Riho Lepa ja Haapsalu Linnahoolduse juhi Alo Lõpsi advokaatideks. Kui Lepp ja Lõps peaksid kohtus lõplikult süüdi mõistetama, langeb vastutus ka oma alluvaid kaitsnud linnajuhtidele.

Ometi oleks Suklesel ja Karilaiul lihtne end ühe autohanke ümber sõlmunud kriminaalasjast taandada. Aga nad ei tee seda. Ühelt poolt on nende müürina seismine linnavoliniku ja linnafirma töötaja eest sümpaatne. Teisalt tekitab see küsimuse, et kui side on nii tugev, siis mis võib olla selle põhjus? Kas see on vaid ülemuse ja alluva vaheline lojaalsus?

Eesti Panga nõukogu esimees Mart Laar iseloomustas reedel Delfile antud intervjuus Jaanus Karilaidu ülihästi: „Jaanus Karilaid on mässaja, vähemalt ei ole ta korruptant."

Karilaid on pankade rahapesuafääri asjus tõesti üles näidanud sihikindlust ja kartmatust. Samas Haapsalu asjades toetub ta pigem linnapea Urmas Suklese otsustele. See on mõistetav, sest Keskerakonna ja Urmas Suklese valimisliit püsib võimul ühiselt. Karilaid nagu ka Sukles tunnevad, et on rünnaku all. Keskkriminaalpolitsei kuulas pealt ka nende telefonikõnesid. Nad tajuvad ohtu, et tegelikult otsis prokuratuur tõendeid nende vastu. See on ka peamine põhjus, miks nad alluvate selja taga seisavad.

Kohtuotsus pole juriidiliselt jõustunud, kuid ometi on see tehtud. Haapsalu linnafirmat juhib kohtus süüdi mõistetu, nagu ka linnavolikokku kuulub kohtus süüdi mõistetu. Nende süü pole suur, aga see on tõendatud. Usaldust ei ole enam ühe ega teise vastu. Usaldamatus laieneb ka nende kaitsjatele. See õõnestab märkimisväärselt Haapsalu linnavõimu usutavust.

TEISED LEHED

Maarja Vaino: laste kliimasõda

POSTIMEES. Selle asemel, et kutsuda lapsi koolist ära kliimamuutuste vastu protestima, tuleks neil teha endale selgeks füüsikaseadused ja arvutusoskus ning õppida kasutama oma kujutlusvõimet – siis on lootust jõuda ka keskkonda hoidvate lahendusteni, kirjutab kolumnist Maarja Vaino.

Julgen end pidada loodusearmastajaks, kellele lähevad korda keskkonnateemad. Seetõttu tunnen aina enam muret sellepärast, et keskkonna- ja kliimateema hakkab üha enam meenutama karnevali. Rootsi teismeline Greta Thunberg võis ju alustuseks mõjuda mõtlema ärgitavalt, kuid peagi ähvardab kogu keskkonnateema just tema eestvedamisel farsiks muutuda. Alaealiste laste kasutamine sõjas või poliitilises heitluses on minu meelest amoraalne ja praegune nn kliimasõda ei erine teistest sõdadest.

Kui praeguse laste ristisõja tulemusel loodetakse luua uus inimene, siis võib juba ette näha selle läbikukkumist. Iha muuta inimene kellekski, kes ei söö teisiti kui ette nähtud, ei saa rohkem lapsi kui lubatud ega kaldu kõrvale teistest kindlatest dogmadest, on täpselt samasugune utoopia kui idee panna jõed tagurpidi voolama või mõjutada päikese kuumust tema peale karjudes.

LAUSELAEN

„Kas siis keegi peab surma saama, et meid tõsiselt võetaks?"

Ridala seltsi juht **Kairo Raudkats** põhjendab vajadust Haapsalu-Parila kergliiklustee järele. LE, 26. sept 2019

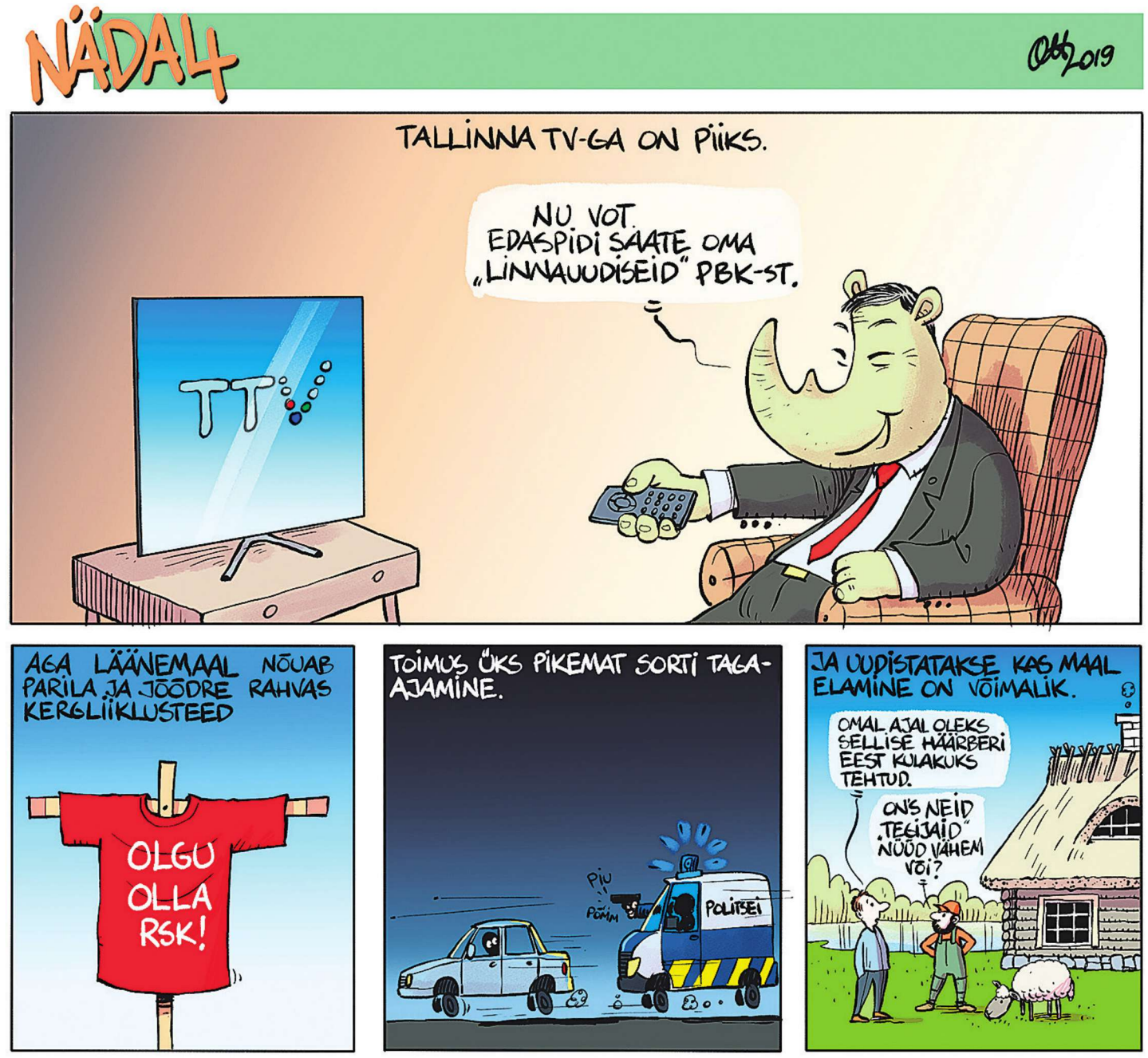

Kas võtaksite võõrast raha?

Ausus ei ole paraku inimese loomulik olek, kuid see muudab elu paremaks, mistõttu edukamad on ühiskonnad, kus varastamine on vastikuks tehtud.

ANVAR SAMOST
kolumnist

Ukrainas valiti hiljuti uus parlament. Suur osa rahvasaadikutest vahetus, sest valijad soovisid muutust ja vabanemist riiki aastakümneid kurnanud korruptsioonist. Mõne nädala eest käis üks mu tuttav Ukrainas ja kohtus mitmete sealsete oluliste inimestega. Küsisin, mis mulje jäi, kas asjad hakkavad arenema paremas suunas? Üllatuslikult ütles ta, et on pigem pessimistlik.

Oma kohtumistel oli tuttav kuulnud, et Ukraina oligarhid ja muud sealsest laialdasest poliitilisest korruptsioonist elatuvad tegelased on väheste nädalatega jõudnud uutele parlamendi liikmetele teha pakkumised. Lihtsustatult näevad need välja nii: miljon dollarit kohe, edaspidi sada tuhat dollarit kuus. Vastuteenet pole esialgu vaja osutada.

Ukraina olusid tundvad inimesed ei pea tõenäoliseks, et paljud erineva taustaga poliitilistest uustulnukatest suudavad ahvatlevast rahast loobuda. Ja nii võibki pea täiesti uuele parlamendikoosseisule vaatamata kõik vanaviisi edasi minna.

Miks siiski peab valdavalt seni puhta taustaga inimestest kohe kõige halvemat uskuma?

Vaatame hiljutist näidet meie oma kultuuri- ja väärtusruumist. Üks suure Soome ettevõtte siinse haru juht lahkus töölt, kuid ilmselt raamatupidamisliku automaatikavea tõttu jätkas ettevõte talle palga maksmist – aastaid ja aastaid. Mitte küll sada tuhat kuus, ligikaudu 10 korda vähem, aga siiski märkimisväärselt suurt raha.

Inimene, kelle kohta Eesti ja Soome lehed seda kirjutasid, on laitmatu mainega. Ometi ei andnud ta endisele tööandjale teada, et midagi on valesti läinud. (Asi on kohtus, me ei tea praegu, millega vaidlus lõpeb ja seetõttu ei nimeta ma siinkohal ühtegi nime.)

Siinkohal võiks igaüks korraks mõelda, kuidas tema ise oleks käitunud. Kas oleksite kindlameelselt raha tagasi kandnud?

Aus vastus on, et keegi ei tea sajaprotsendilise kindlusega, millise valiku ta tegelikult teeks. Inimene on nõrk ja tema õige sisu selgub alles siis, kui ta kohtub reaalse katsumusega.

Kui te ei usu, siis siin ka leebem näide. Teame poliitikasse siirdunud inimesi, kes nii-öelda eelmises elus on riigikogu liikmete kuluhüvitiste kasutamist hinnanud väga kriitiliselt. Paraku on kriitiline positsioon hajunud enda kasuks tihti juba esimeselteisel kuul riigikogu liikmena. Ma ei loe moraali, sest mina pole kirjeldatud valikute ees olnud. Loodan parimat, aga tegelikult ei tea – ja kui olete aus, siis möönate sama.

Miks siis ikkagi mõnes riigis – nagu Eestis – on korruptsioon ja varastamine pigem erand, aga mõnes teises riigiks – nagu Ukrainas – pigem igapäevane reaalsus? Seejuures on Ukraina Eestiga võrdlemiseks sobiv riik, sest erinevalt mitmest teisest kõrge korruptsioonitasemega riigist on nemad mitmel korral näidanud valimistel veenvat soovi sellest vabaneda.

Aus vastus on, et keegi ei tea sajaprotsendilise kindlusega, millise valiku ta tegelikult teeks. Inimene on nõrk.

Kardetavasti on vastus väga lihtne: erinevalt Ukrainast on Eestis suur tõenäosus korruptsiooniga vahele jääda, karistatud saada, kaotada maine, vara ja tulevik. Selle eest peame olema tänulikud iseseisvuse taastamise järgse Eesti valijatele, kes andsid mandaadi „platsi puhtaks" teha lubanud poliitikutele, aga ka hilisematele valitsustele, kes ehitasid üles sõltumatu prokuratuuri ja kohtud ning andsid korruptsiooniuurimise üle alles nullist alustanud kaitsepolitseile.

Veel üks lihtsam võrdlus. Millal kadus Eestis, Lätis ja Leedus nõukogude ajast pärinev liikluspolitseile altkäemaksu pakkumise kultuur? Erinevatel aastatel, Eestis kõige varem, Lätis kõige hiljem. Täpsemalt aga siis, kui politseiautodesse tekkisid salvestavad kaamerad. Siis kui altkäemaksu võtmine tõi pea garanteeritult kaasa karistuse. Inimesed ei teinud läbi moraalset ümbersündi, nad lihtsalt kohandasid oma käitumist tõenäoliste tagajärgede suhtes.

Sellepärast on väga tähtsad ka need üksikud kõrge avaliku profiiliga poliitilised kohtuasjad, millest mõned said lahenduse eelmisel kümnendil ja mõned kestavad just praegu. Teadmine, et praegu võib küll olla tore raha vastu võtta, kuid aastaid hiljem tuleb kuude kaupa kaamerate vahelt kohtusaali minna ja võimatu võib olla leida paremat tööd kui ujulavalvuri oma, on ülimalt väärtuslik nii üksikisiku kui ka ühiskonna seisukohalt.

Haapsalu volikogu otsustas tõsta lasteaia osalustasu

Haapsalu volikogu kiitis 19 poolt- ja kolme vastuhäälega heaks Haapsalu lasteaedade osalustasu tõstmise uuest aastast.

Praegu maksab lapsevanem lasteaia osalustasu Haapsalus 24 ja Ridalas 15 eurot, tulevast aastast vastavalt 27 eurot ja 22 eurot. Lisaks osalustasule tuleb maksta toiduraha.

Haapsalu aselinnapea Liina Põld ütles volikogus, et praegu on Haapsalu lasteaedade kohatasu 79 omavalitsuse seas 50. kohal – kõige kallim on see Kiili vallas, kus lasteaias käimise eest tuleb maksta 81 eurot, kõige odavam on aga Kanepi vallas, kus osalustasu ei ole.

2022. aastast hakkab lasteaia osalustasu nii Haapsalus kui ka Ridalas olema 6% alampalgast. Kuue protsendini jõuab summa astmeliselt – järgmisel aastal tuleb Haapsalus maksta lasteaiakoha eest 5% alampalgast ja Ridalas 4%, 2021. aastal Haapsalus 5,5% ja Ridalas 5%.

Haapsalu volikogu liige Lauri Luik uuris, kas linnavalitsus on kaalunud lasteaia kohatasu sidumist Läänemaa keskmise palgaga. Seda linnavalitsus arutanud ei ole. Küll aga ollakse Põllu sõnul arvestanud, et lapsevanema osalus oleks 10% lasteaia tegevuskuludest.

Luige hinnangul annaks lasteaiatasu sidumine Haapsalu keskmise palgaga juurde kohalikku mõõdet.

Luik pidas ka kõne, selgitades, miks ta kohatasu tõusu pooldab. „Igasugune hinnatõus on valus," ütles Luik. Ta lisas, et samas on kõik kulud kallinenud ja Haapsalu keskmine palk ligi 200 eurot tõusnud. Luige sõnul tuleb osalustasu tõusuga ühtlustada ka Haapsalu ja Ridala lasteaiaõpetajate palgad, mis praegu erinevad 50 euro võrra.

Merle Mäesalu küsimusele, millal Haapsalu ja Ridala lasteaiaõpetajate palgad ühtlustuvad, vastas Põld, et ühinemisperioodi lõpuks.

Volikogu liige Toomas Vallimäe tuletas meelde, et ühinedes ei pidanud kellegi olukord halvemaks minema. „50protsendiline tõus on palju," ütles ta.

Viimati tõusis Haapsalus lasteaiatasu 2014. aastal 19 eurolt 24 eurole. **MALLE-LIISA RAIGLA**

Haapsalu Kutsehariduskeskus

HKHK KURSUSED

7. oktoober – toiduhügieeni koolitus

10. oktoober – lapitehnika algkursus

19. oktoober – kõlavöö valmistamine

Täpsem koolituse kirjeldus ja info kodulehelt www.hkhk.edu.ee/koolitused/

registreerimine tel 666 1745 või 508 1016, koolitused@hkhk.edu.ee

Ettevõtlusnädal 2019

Samm Sinu unistusteni

7.-10. oktoober Saaremaal

ettevõtlusnädal.ee

MAAKONDLIKE ARENDUSKESKUSTE VÕRGUSTIK

Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

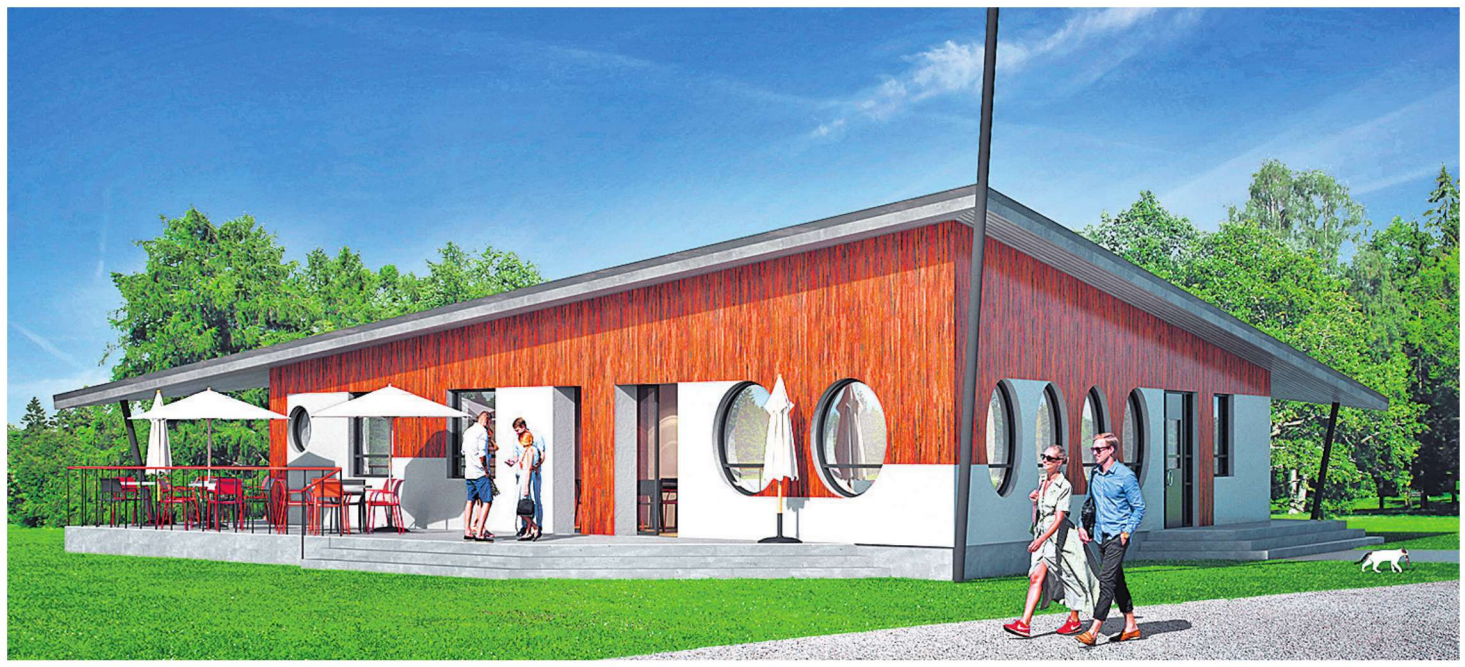

Österby sadamahoonesse peaks tulema kohvik, ööbimiskohad ja kontor. ESKIIS

RAHA JAGATUD

Österbysse tuleb aasta pärast jahisadam

Riik annab Österby sadamale 147 000 eurot toetust, sadamaehitus hakkab pihta tuleval kevadel.

KAIE ILVES
kaie@le.ee

Kokku saab maakondade arengu toetusmeetmest raha kolm maakondliku tähtsusega ettevõtmist – peale Österby sadama antakse toetust Haapsalu muusikakooli remondiks ja Vormsi üürimaja ehituseks.

Österby saab kogu Läänemaale eraldatud toetusest lõviosa. Lääne-Nigula vallavanema Mikk Lõhmuse sõnul hakkab ehitus pihta juba tuleval kevadel. „Et saaks sügiseks valmis," ütles Lõhmus.

Läänemaa sai toetust
- Österby sadam 147 000
- Haapsalu muusikakool 97 000
- Vormsi üürimaja 50 000 eurot

Kokku 294 000

ALLIKAS: SA LÄÄNEMAA

Ohtlik sissepääs

Sadamaehitus läheb Lõhmuse sõnul kokku maksma umbes 300 000 eurot. Poole rahast annab vald. Selle eest ehitatakse Österbysse sadamahoone ja süvendatakse sissepääs, et sadamasse saaksid tulla ka purjejahid. „Praegu on nii, et kui veetase on kõrge, siis pääsevad sadamasse need, kes väga hästi teed tunnevad, aga muidu mitte," ütles Noarootsi osavallavanem Aivo Hirmo. See aga on ohtlik, sest võib takerduda madalikule ja sõita suurte kivide otsa. Hirmo sõnul peaks mõistlik sissepääsutee olema kaks meetrit sügav.

Süvendamisest tähtsam on aga Hirmo sõnul sadamahoone ehitus. „Kui sellest rahast mõlemat ei saa, siis süvendame hiljem. Sadamahoone tuleb igal juhul valmis teha, et sadamasse tekiks elu," ütles Hirmo. Hirmo sõnul pole turistidel praegu sadamasse suurt asja, sest seal pole midagi teha.

Uude 170 m² suurusesse sadamahoonesse on planeeritud kohvik, kööginurk, kaks öömbimiskohta, panipaik, kontoriruum ja tualett.

Kui veetase on madal, siis pääsevad sadamasse need, kes väga hästi teed tunnevad.

Korras sadamat on Hirmo sõnul Noarootsi piirkonna jaoks raske üle hinnata. „Muidu ei satu meile kunagi ükski turist, kõik lähevad Dirhamisse," märkis Hirmo.

Österby sadamas on 25 kaikohta. „Kohad on täis, enamasti kasutavad neid kohalikud elanikud. Kes püüab kala, kes teeb lõbusõitu," ütles Hirmo.

97 000 eurot toetust saab Haapsalu linn muusikakooli jaoks. „Saame selle raha eest teha korraliku remondi, mida on siin majas oodatud vist küll 1990. aastatest peale, mil kool siia majja kolis," ütles Haapsalu muusikakooli direktor Jaak Vasar. Nimelt kostavad läbi muusikakooli uksed, seinad, laed ja põrandad. Nüüd on need võimalik helikindlaks ehitada.

„Kõik, mis puudutab läbi kostmist, saab nüüd korda," ütles Vasar. Praegu on olukord Vasara sõnul selline, et ühelt poolt kostab tunni ajal klaverimängu, teiselt poolt klarnetit. Niisugustes tingimustes tuleb töötada veel aasta jagu. Kool läheb remonti tuleval suvel.

Vormsi vald ehitab toetuse eest Hullosse üürimaja, kus saaksid elada kooliõpetajad, vallaametnikud jt, kes saarel töötavad, aga kellel pole seal oma kodu. „Päris uut maja me ei ehita. Teeme korda endise külanõukogu hoone Hullos," ütles Vormsi vallavanem Ene Sarapuu. Praegu on see hoone kasutusel sotsiaalmajana, seal on paar elanikku, kellele tuleb remondi ajaks leida uus elupaik. Maja tehakse korda nii seest kui ka väljast. Kokku läheb remont maksma üle 250 000 euro. 130 000 eurot on vald väikesaarte toetusprogrammist juba saanud.

Üürimajja tuleb neli korterit. „On ühe- kuni kolmetoalisi," ütles Sarapuu. Ehitushanke on vald juba välja kuulutanud, maja peab valmis olema tuleva aasta oktoobriks.

Viis taotlust

Kokku jagas riik maakondadele maakondliku arengustrateegia tegevustoetust (MATT) ligi kolm miljonit eurot. Toetus ühendab kaks senist – hasartmängumaksuraha ja kergliiklusteede toetuse. Viimases maakondlikku rahajaotust ei olnudki, sealt said projektid raha üleriigilise pingerea järgi.

MATTist raha saamise eelduseks on, et toetatav objekt peab olema kirjas maakonna arengustrateegias ja sellel peab olema maakondlik mõju. Kõikide projektide omaosalus on 25 protsenti – selle raha peavad leidma kohalikud omavalitsused oma eelarvest.

Läänemaa esitas kokku viis taotlust, kolm põhi- ja kaks varutaotlust, mis läinuks käiku siis, kui mõni põhitaotlus poleks raha saanud. Varutaotlused olid Haapsalu kultuurikeskuse parkla (100 000 eurot) ja Vormsi spordihoone (43 000 eurot).

Piiskopilinnuse uuendamine on Lääne-Eesti parim turismitegu

Neljapäeval ja reedel oli Haapsalus turismikonverents, mis tõi kokku ligi 400 turismiettevõtjat üle Eesti. Konverentsi nael oli turismiauhindade üleandmine neljapäeva õhtul kuursaalis.

Lääne-Eesti parimaks turismiteoks valiti kuue kandidaadi seast Haapsalu piiskopilinnuse uuendamine. Linnus on üks Lääne-Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi, mis tutvustab keskaega haaravalt nii suurtele kui ka väikestele külastajatele. „Kuna külastajad saavad nüüd tutvuda ka selliste ajalooliste ruumidega, kuhu seni ligipääsu polnud, siis on põhjust tulla siia aasta ringi. Pealegi saab müüridele ehitatud treppidelt nautida ilusaid vaateid uue nurga alt," põhjendas Lääne-Eesti turismi turundusjuht Anneli Haabu.

Kaire Tooming. ARVO TARMULA

Lääne-Eesti parimaks turismitegijaks pärjati Jakob Kose ja tema ettevõte Fishing Village Pärnumaal.

Lisaks kuulutas EAS tervise- ja heaoluturismi konkursi „Eesti avastamata aarded" raames välja parima turismisihtkoha. Tiitli pälvis Pärnu, kuid viie finalisti hulka valis rahvusvaheline žürii ka Haapsalu.

Aasta mõjukaima turismiteona tunnustati Eestile tugevat toetust avaldanud üheteistkümne Soome haritlase avalikku kirja Soome ja Eesti meediale. Aasta algul ilmus Soomes hulk Eestit kui turismisihtkohta halba valgusse asetavaid artikleid, mida saatsid arvukad sallimatust õhutanud lugejakommentaarid. Selle peale kirjutas 11 Eestis elavat Soome haritlast Eesti ja Soome meediale avaliku kirja, milles kutsusid üles eristama arvamust ja fakti, laimu ja asjalikku kriitikat. Nende pöördumine tuletas mõlemal pool lahte meelde, et Eestil ja Soomel on arvukalt eelkõige häid turismi-, majandus- ja kultuurisuhteid.

MALLE-LIISA RAIGLA

Muinsuskaitseamet otsib kaardistamata pühapaiku

URMAS LAURI
urmas.lauri@le.ee

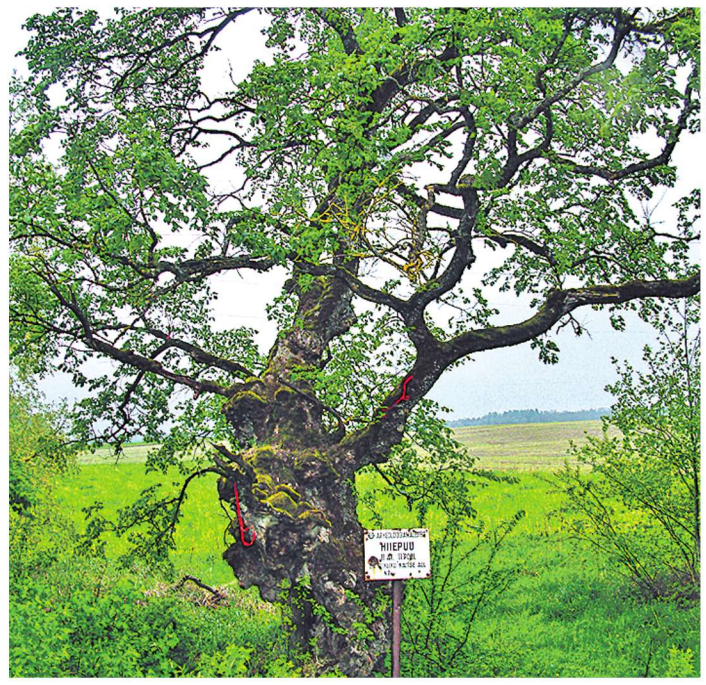
ARVO TARMULA

Palivere künnapuu, millele praegugi ohvriande tuuakse.

Muinsuskaitseametil on käsil Läänemaa looduslike pühapaikade inventariseerimine, mille käigus kaardistatakse kunagisi hiiepaiku, ohvrikive, ohvriallikaid ja muid taolisi objekte. Tulevikus võidakse mõned neist kaitse alla võtta.

Inventeerimisel on terve ajalooline Läänemaa. Neljapäeval oli andmekogumiskoosolek Sutlepa vabaajakeskuses, hiljuti toimus samalaadne kokkusaamine ka Kullamaal.

"Noarootsi kihelkonnaga aitas mind peamiselt Jorma Friberg Rannarootsi muuseumist," ütles folklorist Reeli Reinaus. Noarootsis on Reinausi loetelus peamiselt ohvriallikad ja -kivid, mitte -hiied. "See on tingitud ilmselt maastiku eripärast," tõdes ta.

Reinausi sõnul teeb Noarootsi kandis pühapaikade otsimise keeruliseks see, et sealt kandist on kogutud väga vähe rahvaluulet. Rannarootslased jäid eestlastest rahvaluulekogujate huvipiirist välja. "Ise pole nad ka oma pärimusi rahvaluulearhiivi saatnud," nentis Reinaus.

Reinaus ütles, et varasemast oli tal andmeid 11 paigast, mida võiks Noarootsi uurima minna. "Kõik need andmed on nii vanad, et enam pole inimesi, kes neid pühapaiku teaksid," rääkis ta. "Kõik viidatud allikad, mida kohapeal otsimas käisin, olid praeguseks juba kadunud."

Paljud kohad on Lääne-Eestis juba kaitse all. "Läänemaal on ravikivide traditsioon väga tugev," nentis Reinaus. Huvitavad, üksnes Läänemaale omased on raviaugud, kuhu viidi haigustest paranemiseks ande – soola, leiba, raha, hõbevalget, viljateri. Selliseid kohti on olnud näiteks Vigala kihelkonnas.

Lähiminevikus on ohvrikiviks saanud Vigala Sassi loitsukivi Vana-Vigala mõisapargi taga jõekäärus. Kivi on sinna toodud 1993. aastal ja pühitsetud Vigala Sassi poolt. Kivi juurde on maetud ka osa Sassi tuhka.

Reinausi uurimispiirkonda kuulub ka Mihkli ja Varbla kihelkond. Varblas lisandub uusi kohti vähe, sest seal on paljud juba kaitse all. Mihklis oli vanu hiiekohti, millest pole palju säilinud.

Projekti, milles Reinaus osaleb, juhib Mart Hiob, selle partnerid on maastikuarhitektuuribüroo Artes Terrae ja Tartu ülikool.

Tuleva aasta alguses peavad pühapaikade otsijad muinsuskaitseametile esitama aruande, kus leitud pühapaiku on kirjeldatud. "Loetelu vaatab üle muinsuskaitseameti looduslike pühapaikade komisjon ning otsustab, millised neist kaitse alla võtta tuleks."

Siseminister Mart Helme on jätnud kaabu lauale ja läinud ise kööki.

● MINISTRID PÕGARI KÜLAS

Valitsuse istung – punased särgid, kaabu ja värvipurk

Neljapäeval, 26. septembril pidas Jüri Ratase valitsus väljasõiduistungi Läänemaal Põgari palvemajas.

KAIE ILVES
kaie@le.ee

Sama päeva hommikul 75 aastat tagasi jõudis sealsamas palvemajas oma viimase istungi pidanud Otto Tiefi valitsuse riigisekretär Helmut Maandi Liialaiule. Maandi oli ainus, kes toonasest valitsusest vabasse maailma pääses. 26. septembril 1944 oli Põgari külas juba punavägi sees ja raudne eesriie sulgunud.

Ministreid on 75 aastat hiljem kohal kümme – üks vähem kui 1944. aastal ja karge sügishommik on täiesti teistsugune. Aga ka mitte päris ilma draamata.

Kell on 9.48, kui Lääne Elu Põgari palvemaja poole teele asub. Mõni kilomeeter sõidetud, hakkab kahel pool tee ääres silma plakat „Väärime turvalisust" ja kaks tokkide otsa pistetud erkpunast särki kirjaga „Kergliiklustee" – Parila elanikud loodavad sellega pälvida sealt mõnekümne minuti pärast mööda sõitvate ministrite tähelepanu.

„See on meie viimane võimalus. Kui neil ninad nutitelefonides on, siis läheb see tühja," ütleb meeleavalduse eestvedaja Kairo Raudkats. Raudkatsil on selja taga poolmagamata öö ja tükk tööd – auk maasse, post auku, auk kinni. Ja nii edasi. Parilast Haapsallu viiva, kaheksa kilomeetri pikkuse kergliiklustee eest on võideldud aastaid. Nüüd on Raudkats haaranud valitsusest kui õlekõrrest ja palistanud maantee särkide ning plakatitega.

Olgu ette ära öeldud, et tolku sellest ei olnud. Ministrite suur hõbedane longus peeglitega buss vuras Raudkatsi meeleavaldusest mööda, nagu poleks seda olnudki. Peaminister Jüri Ratas ütleb hiljem, et imetles bussiaknast Läänemaa kaunist loodust.

● Karu on varakult üles tõusnud, palvemaja põrandad puhtaks pesnud ja toad soojaks kütnud.

Esialgu aga on kell alles 10.09 ja ministrid pole veel mööda vuhisenud. Põgari palvemaja ette on pargitud neli-viis autot, ajakirjanikud sätivad kaameraid, maja ümber liigub mustades ülikondades mehi, mikrofonid kõrvas. „Selle asjaga on meil nii nagu maal ikka," ütleb Põgari palvemaja perenaine Aime Karu ja suundub maja nurga taga asuva kemmergu poole, kaks ülikondades meest sabas. Üks jääb seisma, kougib taskust telefoni ja pildistab. Teine paotab südamekujulise avaga kipakat ust, kiikab sisse, suleb siis ukse ja jääb seda takseerima. Kemmergu kõrval valge linaga kaetud pingikesel on pang vett, kopsik sees.

Karu on varakult üles tõusnud, palvemaja põrandad puhtaks pesnud ja toad soojaks kütnud. Palvemaja köögis on kaetud kohvilaud. Pliidist õhkub kuuma. Haapsalu linnapea Urmas Sukles ja volikogu esimees Jaanus Karilaid on varakult kohale jõudnud ja einestavad. Valgetes kingades ja velvetülikonnas Sukles on ennist avastanud palvemaja saalist klaveri pealt purgi värvi, mille peaminister Mart Laar on oma ametisoleku ajal kogudusele kinkinud. Sukles ei jõua ära imestada – niisugune pisike purk! Mida sellega teha?

Palvemaja juurde on püsti pandud kaks sinimustvalget lippu. Ukse ees ootab laud õunte ja väikeste punaste ploomidega. Põgari baptistikoguduse pastor Peeter Padu seisab, käed selja peal, laua kõrval ja ootab.

Kell on ühe minuti pärast üksteist. Hõbedane buss veereb mööda Puise randa, kus kolm päeva tagasi avati mälestuskivi, meenutamaks 1944. aasta suurpõgenemist.

Mälestuskivi juures buss peatub. Uksed lähevad lahti. Kedagi pole näha. Lõpuks ilmub välja lii-

7 X URMAS LAURI

Akadeemia peatoimetaja Toomas Kiho meenutas kantslist 1944. aasta septembripäevi Põgaris.

Turvateenistus tõkestas istungi ajaks traktori tee.

Teed Põgari palvemajja ääristasid plakatid, mis nõudsid kergliiklusteed, kuid ministrid neid tähele ei pannud.

Põgari-Sassi elanik Urmas kohtus viis aastat tagasi palvela juures Taavi Rõivaga.

Ministrid süütasid enne istungi algust küünlad Puise mälestumärgi juures.

vakarva matlis siseminister Mart Helme, küünal ja tikutops pihus, teised riburada järel. Press pildistab. Peaminister Jüri Ratas kõnnib rannale ja silmitseb merd. Küünalde panek võtab aega. Kogunetakse troppi ja aetakse juttu. „Haapsalu linn on nüüd jah ikka suur ja lai," ütleb kultuuriminister Tõnis Lukas Suklesele ja Karilaiule ning ajab käed laiali.

Põgari palvemaja ees tuleb bussist esimesena välja Ratas, suundub toimekal sammul ukse juurde ja seisatab. „Valitsuse liikmed, palun siia trepi juurde," kamandab ta. Fotoaparaadid klõpsuvad. Palvemajast viiliti üle tee asuva maja väravas on end sisse seadnud keskealine naine, kes jälgib toimuvat elava huviga. „Meil ei käi siin aasta peale kokku ka nii palju autosid kui täna ühe päevaga," ütleb naine. Ükskord ometi on midagi vaadata. Oleks, et valitsus teeks niisuguse korra, et puudega inimesed saaksid uudiseid tasuta lugeda. Et tipid oma koodi sisse ja loed, aga jah. On, nagu on. Naine rehmab käega ja vaatab huviga edasi.

„Korras?!" küsib Ratas. „Liigume edasi!" Valitsus voolab palvemaja saali, sealt kitsukesse kööki, sest just köögis pidas 75 aastat tagasi oma viimase istungi Tiefi valitsus. Helme on asetanud kaabu lauale. Fotograafid pildistavad kaabut. Suklesele ei anna värvipurk rahu, ta näitab Helmele purki ja ütleb, et näe, Laar kinkis kogudusele. „Ahah," ütleb Helme. „Jube kitsas on," tõdeb keegi köögis. Uut tapeeti oleks vaja. „Kui riigis ümberkorralduste tegemine piirduks tapeedi vahetamisega, mis siis viga oleks," ütleb Helme üle toa.

Mustas ülikonnas mees, mikrofon kõrvas, jookseb traktori poole ja vehib kätega.

Kell on 11.18. Kümme ministrit on palvemaja saalis tagasi. Ratas kingib kogudusele, õigemini pühapäevakooli lastele suure kotitäie kommi, vihikuid, pliiatseid jms. „Usun, et kulub marjaks ära," ütleb ta ja teeb väikese ülevaate 1944. ja 2019. aasta 26. septembri erinevustest ja võtab istet.

Kunagine Lennart Meri nõunik, ajakirja Akadeemia peatoimetaja Toomas Kiho kasutab pühakoja võimalusi, ronib kantslisse ja kõneleb 1944. aasta septembripäevist Põgari-Sassi külas. Ministrid kuulavad.

Kiho järel annab Ratas sõna Karilaiule. „Lugupidamine," ütleb Karilaid ja annab sõna Suklesele. Värvipurgist ei saa üle ega ümber. „Kasutusse ei ole see läinud, ju see oli liiga väike," ütleb Sukles, takseerib purki, soovib valitsusele jõudu ja koalitsioonile pikka iga.

Kell 11.42 algab kinniste uste taga valitsuse istung. Ajakirjanikud igavlevad ümber maja, Sukles räägib telefoniga. Võibolla värvipurgist. Mõned minutid pärast keskpäeva voolavad ministrid palvemaja uksest välja. Ratas, rahvastikuminister Riina Solman ja keskkonnaminister Rene Kokk asuvad õue püsti pandud mikrofonide taha. „Nii poppi pressikonverentsi pole olnudki," ütleb Ratas ja hakkab istungist ülevaadet andma. Maja nurga taga intervjueerib TV3 Helmet.

Samal ajal läheneb palvemajale mööda kitsukest teed traktor. Mustas ülikonnas mees, mikrofon kõrvas, jookseb taraktori poole ja vehib kätega. Teine istub kiiskavmusta autosse ja pöörab masina risti tee peale. Traktor jääb seisma. Mustas ülikonnas mees seletab traktoristile midagi, too jääb käsipõsakil kabiini igavlema.

Pressikonverents käib edasi. Miks pension ei ole tulumaksuvaba, nagu lubas Keskerakonna valimisplatvorm? „See küsimus näitab, et valimisplatvormidel on oluline osa," ütleb Ratas. „Aga koalitsioonis tuleb (piiratud rahaliste ressursside puhul) leida parim lahendus."

Kas 2,5 miljonit eurot kombineeritud rahvaloenduse läbiviimiseks on mõistlik, kui võiks piirduda odavama registripõhise loendusega? „Ei ole 2,5 miljonit," ütleb Ratas. On kaks korda 2,5 miljonit.

Kell 12.21 on pressikonverents läbi. Ratasel on nööbist kinni saanud Põgari elanik. „Arutasime seda palvemaja asja, et mida oleks vaja teha ja," ütleb ta pärast ja kougib taskust välja foto. Mees poseerib seal koos Taavi Rõivasega, kes käis peaministrina samuti Põgaris istungit pidamas. Nüüd on ka koos Ratasega pilti tehtud. Pärast ajas mees tükk aega juttu Helmega. „Temaga rääkisime niisama. Mulle ta meeldib. Eriti kaabu," ütleb mees, pistab Rõivase pildi tagasi taskusse ja seab sammud kodu poole. Hõbedane buss on vahepeal märkamatult ära sõitnud.

Palvemaja ümbrus on tühi. Kell on pool üks. Ajakirjanikud saavad ministritest üle jäänud heeringavõileibu.

Head võileivad on.

Tagasitee on ikka veel palistatud kurbade erkpunaste särkide ja plakatitega.

Mõjus ajaränd 1980ndate Haapsallu

MONIKA UNDO
Läänemaa ühisgümnaasiumi emakeeleõpetaja

Seda, et Haapsalul on juubeliaasta, näitab juba kasvõi sünnipäevalapsest välja antud eriilmeliste raamatute arv nii sel kui ka eelmisel aastal (Endel Susi „Suur Haapsalu sõnas ja pildis", Adam Culleni „Väikses linnas", Ülla Parase „Haapsalu. Aeg. Inimesed", Mikael Korhoneni fotoraamat „Haapsalu. Linn mere äärel"). Viimati ilmus kunstiõpetaja ja kunstniku Tiiu Randmann-Mihkla loomingualbum „Sprotid õlis", mis on inspireeritud Haapsalu kunagisest kalurikolhoosist Lääne Kalur.

Tiiu Randmann-Mihkla „Sprotid õlis" sisaldab nii kunsti, luulet kui ka jutte. Köitvad on autori fotod Haapsalu kalurikolhoosi varemetest. Peale selle on loomingualbumis jäädvustatud kunstniku tööd. Illustratiivse materjalita poleks tekstid raamatus kindlasti olnud nii mõjusad. Veelgi parema pildi saab, kui külastada Randmann-Mihkla Haapsalu linnagaleriis septembri lõpuni üleval olevat näitust „Sprotid õlis". „Sprotid õlis" loomingualbum ja samanimeline näitus toetavad teineteist, moodustades koos ühtse terviku.

Kui varem on Tiiu Randmann-Mihkla üles astunud kunstnikuna, siis sedapuhku teeb ta oma kirjanikudebüüdi. Kuigi „Sprotid õlis" sisaldab jutte ja luuletusi, on need pigem miniatuurilaadsed mõtisklused, sõnadesse pandud pildikesed ajast ja Haapsalust.

Loomingualbumis „Sprotid õlis" mängib autor mõttega, kuidas olla teises ajas ja teises kohas ning näha elu läbi teiste silmade. Igal juhul on „Sprotid õlis" ajaränNak Randmann-Mihklaga 1980ndate Haapsallu, ääremaale, unisesse linna, mille tänavatel „õhtupoolikuti polnud kedagi liikumas", aga lõpuks tuleb siiski nentida, et Haapsalus tegelikult elu kees ning tegu polnud luitunud ja halli linnaga. Üks „Sprotid õlis" läbivaid motiive on aeg, see, et miski päriselt ei kao, vaid muutub ja leiab uusi vorme. Võiks öelda, et aeg on nagu kaleidoskoop: igaühe jaoks moodustuvad samast perioodist erinevad mustrid ja värvid. Sedapuhku siis Tiiu Randmann-Mihkla ajamustrid ja -värvid.

Milline on aga ajaränd Randmann-Mihklaga? Kindlasti leiab teekonnal põnevaid, samas ajastu absurdsust tõestavaid faktikilde. Näiteks, kuidas lendurid üritasid kütusest vabaneda, sest kes see ikka viitsib nii palju lennata, vahepeal on muudki teha. Seepärast müüdi kütust ümberkaudsetele elanikele või valati maasse kaevatud auku ning pandi tuli otsa. Ka kirjutab autor jaburast plaanimajandusest nõukogude ajal. Kalapüügiplaan küll täideti ennetähtaegselt, paraku ei suudetud säärast hulka kala säilitada, sest polnud piisavalt tünne ega soola – seepärast veeti kala põllule mädanema.

Nõukogude ajal pidi olema leidlik ja midagi kergekäeliselt ära ei visatud. „Võib tunduda, et nõukogude ajal olid inimesed väga ökoloogilise mõtteviisiga. Taaskasutus oli eluviis ja näitas loovuse taset," kirjutas Randmann-Mihkla.

Aga ehk on tegu hoopis soomeugriliku mõtteviisiga. Ajakirjanik Rein Sikk kirjutab raamatus „Minu Ugrimugri", et soomeugrilastel ongi kombeks kõike tallel hoida, nii igaks juhuks, sest äkki läheb vaja.

Nõukogude elu argipäev, mida Randmann-Mihkla oma mõtisklustes kujutab, pakub emotsioone ja äratundmist, aga noortes äratab ehk sügavamat huvi meie lähiajaloo vastu. Noortele võib tunduda uskumatu, kui palju tuli pingutada, et pesu pesta või see, et müüjaga pidid olema head suhted, sest siis sai ehk kohukest. Või hoopis tõsiasi, et puhvetisse minnes pidi rasvase alumiiniumkahvli enne söömist kleidisabasse puhtaks pühkima.

Randmann-Mihkla on tulnud mugavustsoonist välja, julgedes end näidata täiesti uuest küljest. Kindlasti on ta teinud tänuväärse sünnipäevakingi hällilaps Haapsalule. Näituse „Sprotid õlis" külalisraamatus on sissekanne: „Nii palju Haapsalut, aega, emotsiooni." Haapsalu, aeg ja emotsioonid ongi vast kolm märksõna, mis tabavalt võtavad kokku näituse ja loomingualbumi „Sprotid õlis".

Näitus on viimast päeva lahti pühapäeval.

Tiiu Randmann-Mihkla. ARVO TARMULA

Parvlaev Estonia hukkus 28. septembril 1994. LY MENOV / POSTIMEES / SCANPIX

● 25 AASTAT ESTONIA HUKUST

Pääsenud Janno Aser: meri ei taha elusid võtta

Veerandsada aastat tagasi Estonia katastroofist pääsenud Janno Aser mere vastu vimma ei pea. Vastupidi, nüüd elab ta Rohukülas nii, et aknast paistab meri ning temast on saanud Haapsalu vabatahtliku merepääste eestvedaja ja hing.

KAIRE REILJAN
kaire@le.ee

28. septembril 1994 sõitis toona 21aastane ja äsja IT-firmas oma töömeheelu alustanud Aser koos kahe töökaaslasega Rootsi arvutimessile. Aser meenutas, et sõiduotsus tuli üsna äkki: „Samal päeval otsustasime, käisin kodust läbi, võtsin asjad, õhtul läks laev."

Sellist tormi, nagu tol ööl, pole Aser oma sõnul kogenud mitte kunagi, ei varem ega ka hiljem: „Laine oli otse vastu ja laev rammis lainesse." Baaris pudenesid klaasid riiulilt ja treppidel liikudes sai tunda kaaluta oleku tunnet – see tekib siis, kui trepist alla minnes pind vahepeal jalge alt kaob.

Meeste kajut oli laeva 4. tekil, kuid selle asemel, et kajutis aega surnuks lüüa, käisid nad laeval ringi, kuulasid pubis Urmas Alenderit ja kõige lõpuks istus Aser ühe kaaslasega veel neljandal tekil laeva ahtris asunud ööklubis. „Me ei söönud ega joonud, lihtsalt istusime seal akna all ja vaatasime, kuidas laine akna taga tuli ja läks," rääkis ta.

Ühtäkki aga lainet akna taha enam ei tulnudki. Aseri sõnul oli see ilmselt esimene laeva kreeni mineku hetk. „Esimene reaktsioon oli lauast kinni haarata, et see teise seina ei lendaks," rääkis Aser. Laeva kreeni suurenedes hakkasid asjad letilt maha kukkuma ja baarmen hoidis meeleheitlikult kassat kinni. Aser koos kaaslasega leidis, et olukord on imelik ja nad otsutasid välja asja uurima minna. Koridoris tuli vastu ka kolmas reisikaaslane.

Merelummus meelitas

Kolmekesi koos püüti jõuda laeva 7. tekile, kust pääses omakorda välistekile. Aser tunnistas, et kreeni vajunud laeva trepist kolm korrust üles ronimine ja sealt välistekile pääsemine nõudis juba üsna suurt pingutust. Välistekile viiva ukseni pääsemiseks tuli ronida mööda püstloodis põrandat. Kui Aser välistekile jõudis, oli esimesena väljunud kaaslane silmist kadunud: „Teda ei leitudki."

Esimene rahulikum hetk oli Aseri sõnul siis, kui tal koos töökaaslasega oli õnnestunud end üle reelingu ääre vinnata. „Ümberringi valitses küll tohutu traagika ja seda ongi kõige raskem unustada," tunnistas ta.

Mida rohkem laev end keeras, seda kaugemale mööda laeva külge mehed liikusid. „Ma ei mäleta, kas kuu paistis või mitte või millal laeva tuled ära kustusid, aga valge oli ja kõik, mis ümberringi toimus, oli näha," rääkis ta.

Lõpuks keeras laev põhja ülesja ahter hakkas vaikselt vee alla vajuma. „Kui ma sinnamaani ei saanud ikka päriselt aru, mis toimus, siis sel hetkel oli selge, et vee peale see laev ei jää," ütles Aser.

Aser tunnistas, et toona laeva põhjal seistes ja ahtri vajumist vaadates oli üks hetk, kui ta mõtles, et kas see on nüüd kõik. Ta lisas, et teda haaras nagu mere lummus – ta lihtsalt seisis ja kuulas kuidas vesi vallina lähenes, tekitades seejuures omapärast müha. „Sel hetkel minna oleks olnud täiesti aktsepteeritav," ütles ta tagantjärele. Ometi rebis Aser end mere lummusest välja, sai tegutsemisvalmiduse tagasi ja liikus edasi laeva vööri poole.

Ühel hetkel otsustasid nad kaaslasega, kellega seni koos oldi, et nüüd tuleb vette minna. „Me ei mõelnud, mida me teeme või miks või mida me edasi teeme. Lihtsalt tuli minna," rääkis Aser.

Mõnikord võivad väikesed asjad ja seletamatud otsused määrata saatuse. Aseri kaaslane otsustas minna esimesena. „Mina istusin maha, mõtlesin hetke, pöörasin ümber ja läksin teisele poole. Tagantjärele öeldes oli see otsustav," rääkis ta.

> ● „Me ei mõelnud, mida me teeme või miks või mida me edasi teeme. Lihtsalt tuli minna."

Kaaslane hüppas vette vastutuult ja tema surnukeha leiti hiljem. Aser aga läks vette allatuult. „Oma praeguste teadmiste põhjal oskaksin ma juba analüüsida, et just sellel küljel, kust mina vette läksin, olid päästeparved, sest parem parras sattus esimesena vette ja just seal olid päästeparved, mis vees avanesid."

Estonia hukkumine

- Reisilaev Estonia hukkus Läänemerel 28. septembri 1994 teel Tallinnast Stockholmi.
- Pardal oli 989 inimest, kellest pääses 137 ja leitud on 95 surnukeha.
- 852 hukkunu hulgas oli kõige rohkem rootslasi – 501, eestlasi hukkus 285.
- Kokku kaotasid elu 17 riigi kodanikud.
- Estonia vrakk asub rahvusvahelistes vetes 70-80 meetri sügavusel umbes 22 miili kaugusel Soomele kuuluvast Utö saarest. 1995. aastast on vrakile kehtestatud rahvusvaheline hauarahu.

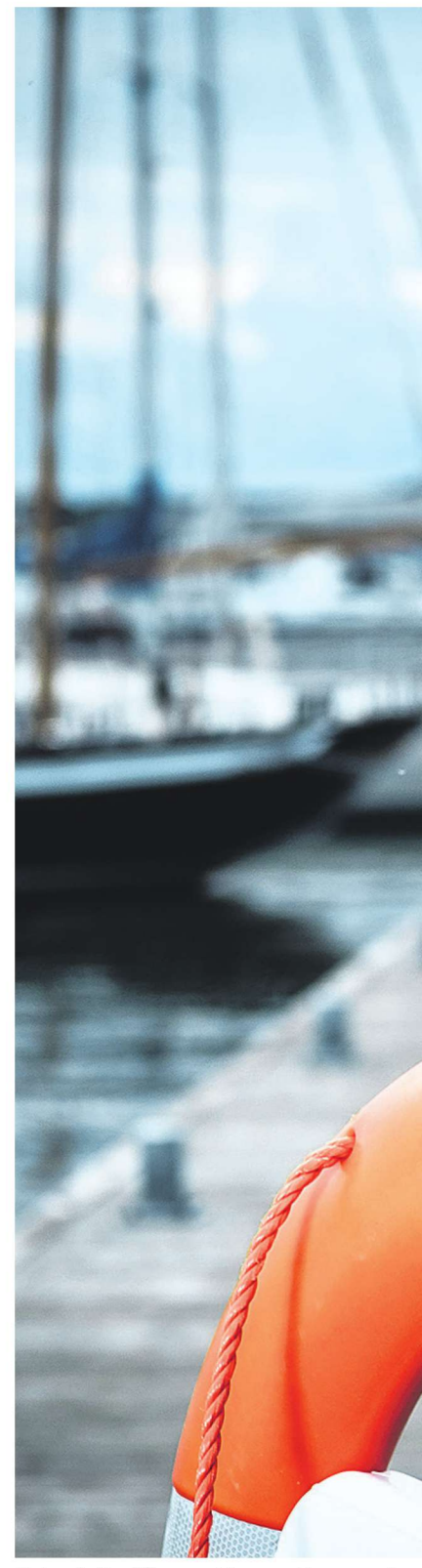

Estonialt pääsenud Janno Aser veab n

Kuulus pilt

Estonia uppumisest on avaldatud mõni üksik foto ja kõige viimastel piltidel, mis uppuvalt laevalt tehtud, on näha just Aserit. Fotod tegi juhuslikult väliseestlane Mikael Õun, kelle eesmärk polnud pildistada laeva uppumist, vaid kes püüdis fotoaparaadi välklambiga eemalt paistvatele laevadele Estonia asukohast märku anda.

Aser ütles, et ta nägi küll kedagi fotoaparaati plõksimas: „Mõtlesin, et see inimene on parasjagu totakas. Laevad olid taamal näha küll, aga need olid kaugel nii pisikesed täpid, et see märguandmine tundus absurdne."

Hiljem selgus, et osa juhuslikult tehtud fotodest olid kasutuskõlblikud ja esimesena avaldas need Soome ajaleht Helsingin Sanomat. Aseri sõnul mõtles ta piltidest kuuldes, et on võimalus, et tema on pildile jäänud ja tundiski end fotodelt ära – istumas laeva küljel päästevest seljas.

Vees õnnestus Aseril ronida ühte päästeparve, kus enne teda olid juba noormees ja neiu – mõlemad laeva tantsijad. Parvest avanes viimane pilt vee alla vajuvale laevale. „Olin hämmingus, sest arvasin, et liikusime kogu aeg ahtrist vööri poole, nüüd aga uppus laev nii, nagu oleks ahter viimasena vee alla vajunud – seal, kus oleks pidanud olema terav laevanina, seda ei olnud." Alles hiljem, juba Soomes, kuulis ta pääsenud meeskonnaliikmetelt, et laeval pol-

nüüd Haapsalu vabatahtlikku merepäästet ja peab oma missiooniks inimestele meretarkusi jagada. HENDRIK OSULA

nud visiiri ja seetõttu ka laevale omast teravat nina.

Pärast Estonia vee alla vajumist läks päästeparves põrgu lahti – seni oli uppuv laev päästeparvesid tuule eest varjanud. „Olime nagu hakklihamasinas," rääkis Aser. „Mäletan, et vahetasime omavahel mõtteid, et see ei ole üldse nagu filmides, kus lõunamere saartel parves pikutad ja ainus hirm on, et haid söövad ära või et vesi saab otsa."

Et parve põhjas oli vesi, siis istuda ei saanud, vaid tuli tugitorudest kinni hoides püsti seista. Vahepeal surus laine parve pealisehituse kokku ja pressis seesolijad käpuli. Aser ütles, et see oli ka ainus kord elus, mil ta merehaigust on põdenud. „See tuli korraks ja läks ning rohkem pole ma seda oma elus kogenud."

Toona ei teadnud Aser ega teised temaga parves olnud inimesed, et päästeparves on olemas ka varustus – termotekid, taskulambid, raketid. Raketid nad küll lõpuks leidsid ja lähenevale kopterile nendega endast märku ka andsid.

Esimene parveni jõudnud päästekopter võttis neiu peale ja lahkus, jättes mehed teadamatusse. Tagantjärele sai Aser teada, et Rootsi kopteri vints läks katki, seetõttu nemad rohkem inimesi pardale võtta ei saanudki. Veidi hiljem, nii kella kaheksa paiku jõudis parveni teine kopter, mis mehed peale võttis ja Silja Europale toimetas. Sellega jõudsid nad õhtuks Helsingisse ja sealt järgmisel päeval juba koju.

Merd ei karda

Vaatamata läbi elatud õuduste ööle Aser merd pelgama ei hakanud, vaid tuli hoopis mere äärde elama. „Mul arenes merega välja omamoodi suhe. Kui tuleb sügis ja tormid, siis istun ja suhtlen merega. Miski nagu seob meid. Võib-olla on see teatud aktsepteerimise vorm: oli mis oli, aga nüüd me nagu tunneme teineteist."

> **„Mul arenes merega välja omamoodi suhe. Kui tuleb sügis ja tormid, siis istun ja suhtlen merega. Miski nagu seob meid."**

Rannikul elades jõudis Aser ka merepäästeni. „Kui elad mere ääres, puutud paratamatult kokku merepääste või merel abistamise teemaga. Nii palju kui mina tean, on inimesed mere ääres ja mere peal alati üksteist aidanud."

Tuttavate kaudu jõudis Aser Lääne-Eesti vabatahtliku reservpäästerühma merepäästeüksuseni. „Ega mul midagi valida olnud – vabatahtlik merepääste annab võimaluse organiseeritumalt tegutseda," selgitas ta. Nüüd on Aser üks vabatahtliku merepääste eestvedajaid Haapsalus. „See, et ma seal aktiivsemasse rolli sattusin, tuleneb lihtsalt minu lollist eripärast, et kui midagi teha, siis täiega," põhjendas ta.

Läbinud vabatahtlikule merepäästjale vajalikud koolitused, vastas Aser küsimusele, kas tänaste teadmistega oleks ta veerandsada aastat tagasi midagi teisiti teinud, et kindlasti oleks teinud: „Kogemused on need, mille põhjal me otsuseid teeme. Aga kas see tookord oleks mingi teise tulemuseni viinud, selles pole ma päris kindel."

Mõttetult ei riski

Aseri sõnul õpetas üle elatud õnnetus eelkõige alahoidlikkust. „Lollustega ma ei tegele, sest eluga ei mängita," kinnitas ta. Aser lisas, et analüüsib alati riski suurust ja eeldatavat tulemust. Kui risk on liiga suur, siis pole mõistlik mõtet teoks teha.

Laintel möllamise asemel peab Aser oluliseks ennetustööd. Kasvõi killukeste haaval teadmisi saades tekib inimestel ühel hetkel oskus neid teadmisi seostada. „Uppuja päästmine on uppuja enda asi. Seda mitte selles mõttes, et kui oled hädas, siis vaata ise, kuidas välja rabeled, vaid selles mõttes, et tee ise kõik mis võimalik, et sa ei oleks uppuja," rääkis ta.

Aser on oma sõnul veendunud, et meri ei taha tegelikult elusid võtta, vaid inimene sunnib teda selleks ise oma tegevuse või tegevusetusega: „Kui inimene teeb midagi väga rumalat või vastupidi, jätab midagi tegemata, siis paneb ta ennnast olukorda, et merel tuleb see elu võtta."

Aser möönis, et merel võib juhtuda kõikvõimalikke asju ja vahel ei sõltugi kõik inimesest, kuid traagilise lõpuga juhtumid on tema hinnangul valdavalt sellised, mida oleks saanud ära hoida või mille puhul oleks saanud anda endale rohkem pääsemislootust. „Kui õnnetus on juba juhtunud, siis vale käitumisega kahandad pääsemissansse," ütles ta.

Kõige tähtsamaks peab Aser aga seda tööd, mida tema ja ta reservpäästerühma kaaslased teevad koolides rääkides õpilastele mereohutusest. Ennetustöö kasvatab noortes merekultuuri. Esiteks õpetatakse inimest kõige vastuvõtlikumas eas, kus ta saab loodetavasti kaasa käitusmismudelid, mis hakkavad teda saatma kogu elu. Vanemas eas inimest ümber õpetada on juba raskem. Ta tõi võrdluse auto turvavööga, mida kinnitab enamik inimesi: „Peame päästevesti kandmisega jõudma sama kaugele."

Laste kaudu saab õpetada ka vanemaid. „Lapsevanem võib olla üks juurikas, aga kui laps talle ütleb, et kuule, merel tuleb päästevest selga panna, siis ma tahaksin näha seda vanemat, kes ütleb lapsele, et see on loll jutt."

Kolmanda asjana leiab Aser, et koolilaste õpetamine aitab inimesi merele lähendada. Meil on suur hulk inimesi, kes elavad aastaid mere ääres, aga merega kokku ei puutugi ja neil ei teki merega mingit sidet. „Kui merega ei teki sidet, siis pole ju vahet, kas elada Haapsalus, Paides, Põlvas või Türil. Kui suudame lapsed maast madalast merega suhtlema õpetada, siis võib see hiljem olla põhjus, miks nad siia jäävad ega lähe kuhugi minema."

Käsi mullas

67. osa

AIDI VALLIK
hobiaednik

Püsililleepeenar nõuab hoolt

Niisiis, meil on püsililleepeenar. Kui see on komplekteeritud nõnda, et pakub värvirõõmu või lihtsalt silmailu terve aasta, siis polegi muud, kui seda nautida ... ja selle eest hoolitsema asuda.

Minu kogemus ütleb, et peenar püsib meeldiva ja hooldatuna, kui sellest umbes kahenädalase intervalliga üle käia. Kui peenar on multšimata, siis umbes selle vahega ta ülerohimist ning äraõitsenud õite ja õisikuvarte eemaldamist nõuabki. Seda viimast nõuab ta muidugi ka neil juhtudel, kui multš on tõhus ja töötab hästi.

Lihtsalt – kui meil on kavandatud enam-vähem pidevalt õitsev peenar, siis tähendab see ühtlasi, et sama pidevalt vaatavad meile sealt vastu äraõitsenud raod ja vanad longuvajunud õienartsud. Nende võimalikult kiire eemaldamine või õievarte mahalõikamine stimuleerivad ka õitsemise jätkumist, nii et kukekannused, lupiinid ja mõned muud veel on nõnda võimalik enne sügist veel teist korda õitsema meelitada.

Isegi kui kasutame peenrail multši, ei tohiks see meid edaspidi umbrohutõrje osas pimedaks teha. Jah, multši kasutades on see vaev vähemalt kümme korda väiksem kui ilma multšita, aga hooldusvabaks see meie aedu ikkagi ei muuda.

Alati leidub mõni nurjatu, kes suudab endale vastu ootusi siiski läbi multši juured alla ajada, või vastupidi, salakavalalt maa alt, ei tea kust ilmudes läbi multši päevavalguse kätte tärgata.

Õnneks aga, kui ei ole tegu just pehme ning koheva liivamaaga, on multši seest neid hoopis lihtsam välja tõmmata kui tüsedast ja tugevast savikast mullast. Minu kogemus näitab ka seda, et nii naat kui ka orashein kolivad oma risoomidega multši alt samuti pinnale lähemale ja tulevad sealt tõmmates terve pika juurega üles nii et siriseb.

Püsililleepeenra suurim töö on aga taimepuhmikute noorendamine. On palju lilli, mis seda üldsegi ei nõua ja võivad mitukümmend aastat rõõmsalt sama koha peal kasvada (pojengid, hostad, lurss-lilled jne). Aga samas on palju ka teistsuguseid taimi, mis tahavad iga kolmanda või neljanda kasvuaasta järel ülesvõtmist, puhmiku osadeks jagamist ja saadud noortaimede tagasiistutamist (loomulikult, kui tahame need endisesse kohta tagasi panna, siis kompostiga värskendatud mulla sisse). Sellised on näiteks enamik siilkübarasorte, tulinelgid, hulk aed-kukekannuse sorte, roosa neitsikummel ja selle sordid, ning teisigi.

Peale selle tahavad jagamist ja noorendamist või laiemale istutamist ka umbes viie- kuni seitsmeaastased liiliapuhmad või mis tahes püsililled, mille puhma keskel on näha kiilanenud või vananenud osa või mis on hakanud paari viimase aastaga järjest loiumalt õitsema või kipuvad üldse kiratsema.

Peale selle tabab paljusid aednikke (nagu ka mind) hooaja jooksul mitu korda äratundmine, et mingi taim kasvab vales kohas. Kas on see osutunud vale värvi olevaks või on see ootamatult kõrge või madal oma naabrite keskel või lihtsalt tahaks seda viia teise kohta kasvama, kuhu see hoopis paremini sobiks ... Need on lille ümberistutamiseks täiesti kaalukad põhjused, mille nimel aednik lööb aga jälle labida maasse, tükeldab, jagab, kärutab komposti, istutab ja kastab. Ja multšib uuesti.

Multšikihti on üldse kasulik igal kevadel täiendada, sest see on uskumatu, kui õhukeseks see aastaga vajuda suudab. Olen mõelnud, et mul võiks kuskil nurga taga pidevalt seista üks tore puukoore- või hakkepuiduhunnik ...

Siis korjab aednik veel tigusid, pritsib kahjurite ja seenhaiguste korral taimeleotiste või mürkidega, litsub laiaks punaseid liiliakukkesid, paigutab kõrgekasvulistele lilledele õigel ajal taimetoed, jälgib ja kastab erilise hoolega samal hooajal istutatud noortaimi, kuid suurema põuaga ka tervet oma toredat peenart.

Nii et mina küll ei saa öelda, et püsililled pole töömahukad. Muidugi on. Kui ma nüüd järele mõtlen, siis tervet seda tralli arvestades võib olla hoopis ökonoomsem terve peenar saialilli, mungalilli ja kosmoseid tihedalt täis külvata ja sügisel välja katkuda, vahepeal ehk mõne korra kasta ja rohida ka, ja kogu lugu.

Lehm Ljudmilla lastekas

Tekst Aidi Vallik
Pilt Ott

TÄDI KATJA

MEIST NELI MAJA EDASI
ELAB TÄDI KATJA.
IGAL SÜGISEL SAAB TEMAST
LINNUREISISAATJA.
LINNUPARVED KOGUNEVAD
KOHINAL TA AEDA,
TÄDI KATJA JOOKSEB RINGI
JA NÄEB HIRMSAT VAEVA,
PAKIB KOHVREID LINDUDELE
PIKAKS REISIKS KAASA,
TOITU JA MUUD VARUSTUST
TERVELT POOLEKS AASTAKS.

TÄDI KATJA MURELIKULT
KORRALDAB JA PAKIB,
KÕIKIDELE HAMBAHARJAD,
KÜPSISED JA JAKID ...
KUI SIIS LINNUPARV KORD LÄHEB
TEMA AIAST TEELE,
NOKAS KENAD KOHVRIKESED,

KATJAL SILMAD VEELE
TÕMBUVAD JA LEHVITAB
NEIL VÄRISEVA KÄEGA
JÄRELE VEEL KAUA-KAUA
KOGU OMA VÄEGA.

VÕIKS AITÄHKI ÕHUST HÜÜDA,
MÕTLEB KATJA VAHEL.
AGA SIIS JU KUKUKS KOHVRID
VÄLJA NOKA VAHELT.

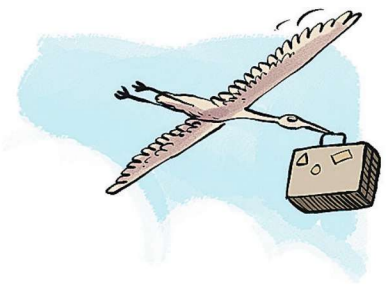

LASTESUDOKU

	6			5	
2					6
		1	4		
		4	3		
4					3
	1			4	

SUDOKU

	5		2		3		1	
	4						9	
8		1				2		7
		3		9		1		
			3		4			
		6		8		9		
3		2				6		4
	6						3	
	9		6		7		2	

LAEVA PIDUR		52.	URAAN	JOONJAS SISSELÕIGE	HÄRRA	BELGIA LAULJA, HELILOOJA	TULIRELV	IRINA HÜÜDNIMI	DETSI-	INGL K EESSÕNA	ALEVIK PÄRNUMAAL	TÄHTSAIM KÜSIMUS	KURAKÄTT	EUROOPA LIIT	TEISE NIMEGA (LD K)	LIIGUB VAID ÜHES SUUNAS	SEADUSANDLUS	METSLOOM
PLAAN OLI ... MUUTA KOHUSTUSLIKUKS												RAADIUM						
NIKKEL			KIRJALIK KÄSK, LUBA / ALEVIK JÕGEVAMAAL						KÕRVUTUS, VÕRDLUS / RUBIIDIUM									
MASSIÜHIK (KÕNEK)					RUUMIKAS / VEHKLEMISALA					UKRAINA GRIVNA / KURJA KOERA HÄÄL				ÜKSLUINE / ELEKTROONILINE KLAHVPILL				
T NAABER		TUULE-AUKRAAD						JÕGI IDA-EUROOPAS / ... SIMSON				EMME / EESTI HELILOOJA (IN+NIMI)				PR K EESSÕNA / ÜLES UPITAMA		
KALA				RÜGEMENT / EESTI LAVASTAJA (IN+NIMI)					RAUGUS, JÕUETUS / FAUNA									
VÄIKE SÜVEND ULATUSLIK						KARM / EESTI END NÄITLEJA (NIMI+IN)					HENDRIK ...-SALLER / ALEVIK RAPLAMAAL				TEATMETEOS / IRAANI ISO-KOOD		GRUSIINIDE ETNOGRAAFILISE RÜHMA LIIGE / ÕPETAJA	
KAUKAASLANE					EESTI HELILOOJA / LEHTPUUMETS					SEMIIDI JUMAL / SIDESÕNA			ERIARST / PILGE					
ITAALIA KEELES			PÄRDIK / SAUDI ARAABIA RAHA				POSIJA / PR K EESSÕNA								MOLÜBDEEN / TOIT KÜPSETATUD TAINALEHES		OLEND / KINGAKONTS	
ASEAINE MOMENT								MAASTIKUKULGUR / RELIGIOON				SEISUKOHTA AVALDAMA / KÜLA PÄRNUMAAL						
VESINIK		PAPS / PAABULIND				VASTNE / TAIP				LOOJA / ÜKSKÕIKKES						...GRAMM (PILKESALM) / AUTOMARK		
... KOLDITS				PEAGI / PLUTOONIUM							LÜHIKE TUKASTUS / ALATES						RABELEMA / KAASA ARVATUD	
VÄIKESE LONDIGA KABJALINE							RWANDA PEALINN / SENT						LAMAVAS ASENDIS / PULKTÄHT					
SAI KOHUSTUSLIKUST LASTEAIAST LOOBUMISEL MÄÄRAVAKS								VEESÕIDUK										

KATOLIKU VAIMULIK	KAHEVÕITLUS	KATUSEGA TÄHT	VALUHÄÄLITSUS	AKNA KOHAL EENDUV SERV	LASTEAIA KOHUSTUSLIKKUST KAALUNUD MINISTER													
		HÄRGADE VEOPUU / KAKSUS																
			NEPTUUNIUM / RIIK PÄRSIA LAHE ÄÄRES															
LÄBINI, ÜLENI / TUULEHOOG					ALEVIK HARJUMAAL													
	AUTORENDIFIRMA / TURVAKOOD																	
		ISLANDI KROON / HAPNIK																
PUHHI SEMU																		

Leidke tänasest ristsõnast lahendus vastuse realt.
Eelmise nädala vastus: Lihulas on filmifestival.

Õigesti vastanute vahel loositakse välja Lääne Elu meeneid. Ristsõna lahendust ootame hiljemalt järgmise nädala reedeks aadressil reklaam@le.ee või Posti 30, Haapsalu.

E 30. september

06.55 Terevisioon
09.05 Usalda mind, ma olen arst
10.00 Terevisioon
12.15 Maahommik esitleb. Oma saar. Prangli
13.00 Kalevipoja kangelasjooks
13.25 Uudishimu tippkeskus
13.55 Siin ja praegu
14.40 Aeg ei peatu
15.00 Rahvusülikooli sajand
15.30 Eesti lood
16.00 Saladuslik Aafrika
16.30 Minu pere
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 Õnne 13
17.40 Pulss
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.00 Üle parda
20.30 Osoon
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Välisilm
22.15 Külma sõja lugu
23.10 Tööröövikud
23.40 Ringvaade
00.35 Minu pere
01.09 ERR.ee uudised

Kanal 2

06.00 Minu kodu on parim
07.00 Robotpoiss
07.15 Simoni kass
07.20 Kass Oggy ja kurjad prussakad
07.30 Vali maja
07.55 Simoni kass
08.00 Reporter
09.00 Õhtu!
10.00 Tõelised kangelased
11.00 Gordon Ramsay põrgukatel
12.00 Minu kodu on parim
13.00 Taeva pisarad
14.00 Tüdruk nimega Elif
15.00 Vana silla saladus
16.00 Taeva pisarad
17.00 Hingesugulased
18.00 Gordon Ramsay põrgukatel
19.00 Reporter **20.00** Kuuuurija
21.00 Õhtu! **22.00** Vihane kaheksa
01.30 Lõpp-punkt **03.10** Täna, 5 aastat hiljem **03.55** Reporter
04.45 Tuvikesed **05.10** Nuuskija

3 VIASAT

05.25 Kättemaksukontor **06.15** Käpapatrull **06.40** Väiksed võlurid **06.55** Väiksed võlurid **07.05** Maša ja karu **07.10** Jänku Juss **07.20** Ämblikmees **07.45** Seitsmesed: Uudised **08.20** Seitsmesed: Duubel **09.00** Minu köök on parim **10.25** Vaprad ja ilusad **10.55** Top Shop **11.10** Meisterkokk **12.15** Härra Popperi pingviinid **14.25** Võimalik vaid Venemaal **14.40** Meisterkokk **15.40** Vaprad ja ilusad **16.15** Kirgede torm **17.25** Minu köök on parim **18.45** Seitsmesed: Uudised **19.20** Seitsmesed: Duubel **20.00** Laser **21.00**#pind **22.00** Kapten Ameerika: Kodusõda **01.10** Hawaii 5-0 **02.05** Graceland **02.55** Laser **03.40**#pind **04.20** Seitsmesed: Uudised **04.50** Seitsmesed: Duubel

etv2

07.00 Bobby ja Bill **07.10** Džungliässad **07.20** Indiaanipoiss Yakari **07.35** Mis? Miks? Kuidas? **07.40** Beni ja Holly väike kuningriik **07.50** Mesilane Maia **08.05** Põrsas Peppa **08.10** Kellukesed **08.20** Rõõmutirts **08.25** Lassie **08.50** Maša ja karu **09.00** Ringvaade **10.00** Püha kohv **10.25** Riigimehed **10.55** Osoon **11.24** ERR.ee uudised **15.15** Muusika! **15.50** Uus Tase **16.15** NOVA **16.30** Bobby ja Bill **16.40** Džungliässad **16.50** Indiaanipoiss Yakari **17.05** Beni ja Holly väike kuningriik **17.15** Ella, Oscar ja Huu **17.25** Päikesejänkud **17.30** Mesilane Maia **17.45** Hei, Kutsa! **17.50** Vussi-Miisu – kobakäpp kiisu **18.00** Lastetuba **18.15** Lammas Shaun **18.20** Lassie **18.45** NOVA **19.00** Uus Tase **19.25** Aktuaalne kaamera **19.30**4x4. Aafrika **20.00** Mägede kuningad **20.30** Kergejõustiku MM Dohas **23.00** Meelte sagedus Amazonases **23.30** Hiina sündroom **01.33** ERR.ee uudised

T 1. oktoober

06.55 Terevisioon
09.05 Pulss
10.00 Terevisioon
12.15 Hommik Anuga
13.30 Osoon
13.55 Välisilm
14.30 Teaduspalavik
15.00 Metsapeatus
15.30 Surm paradiisis
16.30 Kergejõustiku MM Dohas
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 Kergejõustiku MM Dohas
18.00 Eesti lood
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.00 Suud puhtaks
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Esimene stuudio
22.05 Rahvusvaheline muusikapäev 2019
23.05 Kohtumine. Siiri Sisask
23.30 Ringvaade
00.30 Oli mis oli
01.06 ERR.ee uudised

Kanal 2

06.00 Minu kodu on parim
07.00 Robotpoiss
07.15 Simoni kass
07.20 Kass Oggy ja kurjad prussakad
07.30 Vali maja
07.55 Simoni kass **08.00** Reporter **09.00** Õhtu! **10.00** Kuuuurija **11.00** Gordon Ramsay põrgukatel **12.00** Minu kodu on parim **13.00** Taeva pisarad **14.00** Tüdruk nimega Elif **15.00** Vana silla saladus **16.00** Taeva pisarad **17.00** Hingesugulased **18.00** Gordon Ramsay põrgukatel **19.00** Reporter **20.00** Roaldi retked **21.00** Õhtu! **22.00** Krimi **22.30** Vahetuse lõpp **00.40** Must nimekiri **01.30** Hitleri kütusesõda **02.25** Žiguliga idablokis **02.50** Rooli võim **03.15** Reporter **04.05** Tuvikesed **04.30** Tuvikesed **05.10** Nuuskija

3 VIASAT

05.25 Kirgede torm **06.15** Käpapatrull **06.40** Väiksed võlurid **06.55** Väiksed võlurid **07.05** Maša ja karu **07.10** Jänku Juss **07.20** Ämblikmees **07.45** Seitsmesed: Uudised **08.20** Seitsmesed: Duubel **09.00** Minu köök on parim **10.25** Vaprad ja ilusad **10.55** Top Shop **11.10** Meisterkokk **12.10** Laser **13.10**#pind **14.10** Võimalik vaid Venemaal **14.40** Meisterkokk **15.40** Vaprad ja ilusad **16.15** Kirgede torm **17.25** Minu köök on parim **18.45** Seitsmesed: Uudised **19.20** Seitsmesed: Duubel **20.00** Sotid selgeks! **20.30** Suletud uste taga **21.30** Padjaklubi **22.30** Professionaal **00.30** Hawaii 5-0 **01.30** Suletud uste taga **02.25** Padjaklubi **03.20** Sotid selgeks! **04.20** Seitsmesed: Uudised **04.50** Seitsmesed: Duubel

etv2

07.00 Bobby ja Bill **07.10** Džungliässad **07.20** Indiaanipoiss Yakari **07.35** Lammas Shaun **07.45** Beni ja Holly väike kuningriik **07.55** Mesilane Maia **08.05** Vussi-Miisu – kobakäpp kiisu **08.15** Lastetuba **08.30** Lassie **08.55** Hei, Kutsa! **09.00** Ringvaade **10.00** Trollifännid **10.25** 4x4. Aafrika **10.55** Osoon **11.25** Eesti Muusika–ja Teatriakadeemia 100. Sajandi saali avapidu **13.10** Eesti Muusika–ja Teatriakadeemia 100. Ajaloost ja inimestest **13.55** ERR.ee uudised **15.15** Muusika! **15.50** Uus Tase **16.15** NOVA **16.30** Bobby ja Bill **16.40** Džungliässad **16.50** Indiaanipoiss Yakari **17.05** Beni ja Holly väike kuningriik **17.15** Ella, Oscar ja Huu **17.25** Päikesejänkud **17.30** Mesilane Maia **17.45** Hei, Kutsa! **17.50** Lammas Shaun **18.00** Kergejõustiku MM Dohas **19.00** Uus Tase **19.25** Aktuaalne kaamera **19.30** 4x4. Aafrika **20.00** Eesti lood **20.30** Kergejõustiku MM Dohas **23.00** Avicii: Tõestisündinud lood **00.40** Meie inimesed **01.09** ERR.ee uudised

K 2. oktoober

06.55 Terevisioon
09.05 Usalda mind, ma olen arst
10.00 Terevisioon
12.15 Prillitoos esitleb. Meistrite meistrid – Toomas Merila
13.00 Tähendamisi
13.05 Mehed ja mõrrad
13.35 Esimene stuudio
14.00 Vabadussõja lugu
14.40 Tööröövikud
15.15 Tuleb tuttav ette
15.55 Kitsas king
16.30 Kergejõustiku MM Dohas
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 Kergejõustiku MM Dohas
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.00 Minu ETV
20.05 Pealtnägija
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Esimene stuudio
22.05 Imeline maailm Bill Weiriga
22.45 Emotsionaalsed hobujõud
23.45 Ringvaade
00.50 Oli mis oli
01.25 ERR.ee uudised

Kanal 2

06.00 Minu kodu on parim
07.00 Robotpoiss
07.15 Simoni kass
07.20 Kass Oggy ja kurjad prussakad **07.30** Tomi ja Jerry seiklused **07.55** Simoni kass **08.00** Reporter **09.00** Õhtu! **10.00** Roaldi retked **11.00** Gordon Ramsay põrgukatel **12.00** Minu kodu on parim **13.00** Taeva pisarad **14.00** Tüdruk nimega Elif **15.00** Vana silla saladus **16.00** Taeva pisarad **17.00** Hingesugulased **18.00** Gordon Ramsay põrgukatel **19.00** Reporter **20.00** Jälg **20.30**100 erilist eestlast **21.00** Õhtu! **21.30** Pilvede all **22.30** Lõbutüdruk Bruna **23.30** Nuuskija **00.35** Laura müsteeriumid **01.30** NCIS Los Angeles **02.15** Vietnami sõda **03.15** Reporter **04.05** Tuvikesed **04.30** Tuvikesed **05.05** Nuuskija

3 VIASAT

05.25 Kirgede torm **06.15** Käpapatrull **06.40** Väiksed võlurid **06.55** Väiksed võlurid **07.05** Maša ja karu **07.10** Jänku Juss **07.20** Ämblikmees **07.45** Seitsmesed: Uudised **08.20** Seitsmesed: Duubel **09.00** Minu köök on parim **10.25** Vaprad ja ilusad **11.10** Meisterkokk **12.10** Suletud uste taga **13.10** Padjaklubi **14.10** Võimalik vaid Venemaal **14.40** Meisterkokk **15.40** Vaprad ja ilusad **16.15** Kirgede torm **17.25** Minu köök on parim **18.45** Seitsmesed: Uudised **19.20** Seitsmesed: Duubel **20.00** Rannamaja **21.00** Võimalik vaid Venemaal **21.30** Suur lotokolmapäev: Rooside sõda **22.30** Süütu **23.30** Hädaabi 911 **00.30** Hawaii 5-0 **01.25** Kapten Ameerika: Kodusõda **04.05** Võimalik vaid Venemaal **04.20** Seitsmesed: Uudised **04.50** Seitsmesed: Duubel

etv2

07.00 Bobby ja Bill **07.10** Džungliässad **07.20** Indiaanipoiss Yakari **07.35** Lammas Shaun **07.40** Beni ja Holly väike kuningriik **07.55** Mesilane Maia **08.05** Vussi-Miisu – kobakäpp kiisu **08.10** Päikesejänkud **08.15** Wissper **08.25** Puuonni lood **08.30** Meemeistrite linn **08.50** Hei, Kutsa! **09.00** Ringvaade **10.00** Meie inimesed **10.25** 4x4. Aafrika **10.55** Osoon **11.20** Debora Vaarandi aeg **12.51** ERR.ee uudised **15.15** Muusika! **15.50** Uus Tase **16.15** NOVA **16.30** Bobby ja Bill **16.40** Džungliässad **16.50** Indiaanipoiss Yakari **17.05** Beni ja Holly väike kuningriik **17.15** Ella, Oscar ja Huu **17.25** Päikesejänkud **17.30** Mesilane Maia **17.45** Hei, Kutsa! **17.50** Lassie **18.15** NOVA **18.30** Kergejõustiku MM Dohas **19.25** Aktuaalne kaamera **19.30** Kergejõustiku MM Dohas **00.00** Tõeline doktor Živago **01.00** Meie inimesed **01.27** ERR.ee uudised

N 3. oktoober

06.55 Terevisioon
09.05 Usalda mind, ma olen arst
10.00 Terevisioon
12.15 Pealtnägija
13.05 Vennad Ernesaksad
14.00 Esimene stuudio
14.25 Suud puhtaks
15.25 Folkwagen
15.55 Teaduspalavik
16.30 Kergejõustiku MM Dohas
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 Kergejõustiku MM Dohas
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.00 OP
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Esimene stuudio
22.05 Uudishimu tippkeskus
22.35 Norra lood
22.55 Üle parda
23.25 Ringvaade
00.25 David Garretti kontsert Explosive Live!
01.58 ERR.ee uudised

Kanal 2

06.00 Minu kodu on parim
07.00 Robotpoiss
07.15 Simoni kass
07.20 Kass Oggy ja kurjad prussakad
07.30 Tomi ja Jerry seiklused
07.55 Simoni kass
08.00 Reporter
09.00 Õhtu!
09.30 Mis?Moodi
10.00 Jälg
10.30 100 erilist eestlast
11.00 Gordon Ramsay põrgukatel
12.00 Minu kodu on parim
13.00 Taeva pisarad
14.00 Tüdruk nimega Elif **15.00** Vana silla saladus **16.00** Taeva pisarad **17.00** Hingesugulased **18.00** Gordon Ramsay põrgukatel **19.00** Reporter **20.00** Kodutunne **21.00** Õhtu! **22.00** Prantsuse suudlus **00.20** Lõbutüdruk Bruna **01.20** Mõrvaennetajad **02.05** Farewelli dokumendid **03.00** Vice **03.30** Reporter **04.15** Tuvikesed **04.40** Tuvikesed **05.05** Nuuskija

3 VIASAT

05.25 Kirgede torm **06.15** Käpapatrull **06.40** Väiksed võlurid **06.55** Väiksed võlurid **07.05** Maša ja karu **07.10** Jänku Juss **07.20** Ämblikmees **07.45** Seitsmesed: Uudised **08.20** Seitsmesed: Duubel **09.00** Minu köök on parim **10.25** Vaprad ja ilusad **11.10** Meisterkokk **12.10** Suur lotokolmapäev: Rooside sõda **13.10** Rannamaja **14.10** Võimalik vaid Venemaal **14.40** Meisterkokk **15.40** Vaprad ja ilusad **16.15** Kirgede torm **17.25** Minu köök on parim **18.45** Seitsmesed: Uudised **19.20** Seitsmesed: Duubel **20.00** Eesti selgeltnägijate tuleproov **21.30** Kättemaksukontor **22.35** Pöörased Jones'id **01.00** Hawaii 5-0 **01.55** Eesti selgeltnägijate tuleproov **03.15** Kättemaksukontor **04.05** Võimalik vaid Venemaal **04.20** Seitsmesed: Uudised **04.50** Seitsmesed: Duubel

etv2

07.00 Bobby ja Bill **07.10** Džungliässad **07.20** Indiaanipoiss Yakari **07.35** Pipi, Pupu ja Rosmary **07.40** Beni ja Holly väike kuningriik **07.55** Mesilane Maia **08.05** Põrsas Peppa **08.10** Päikesejänkud **08.15** Kui ma oleksin suur **08.20** Puuonni lood **08.30** Lassie **08.50** Hei, Kutsa! **09.00** Ringvaade **10.00** Meie inimesed **10.25** Rännud Kersnaga **10.55** Osoon **11.25** Tähelaev **12.44** ERR.ee uudised **15.15** Muusika! **15.50** Uus Tase **16.15** NOVA **16.30** Bobby ja Bill **16.40** Džungliässad **16.50** Indiaanipoiss Yakari **17.05** Beni ja Holly väike kuningriik **17.15** Merekaru Pätsu **17.30** Mesilane Maia **17.40** Hei, Kutsa! **17.50** Lassie **18.15** NOVA **18.30** Kergejõustiku MM Dohas **19.25** Aktuaalne kaamera **19.30** Kergejõustiku MM Dohas **01.00** Meie inimesed **01.30** ERR.ee uudised

R 4. oktoober

06.55 Terevisioon
09.05 Usalda mind, ma olen arst
10.00 Terevisioon
12.15 Tuulepealne maa
13.15 OP
14.15 Esimene stuudio
14.40 Tagatargemad
15.10 55 – mis siis!
15.40 Teadlaste öö: Armastuse valem
16.25 Minu pere
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 Õnne 13
17.40 Pulss
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.00 Tujurikkuja 2012
20.30 Johannese lähetamine
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Noor inspektor Morse
23.15 Pealtnägija
00.00 Ringvaade
01.00 Minu pere
01.31 ERR.ee uudised

Kanal 2

06.00 Minu kodu on parim
07.00 Robotpoiss
07.15 Simoni kass
07.20 Kass Oggy ja kurjad prussakad
07.30 Tomi ja Jerry seiklused
07.55 Simoni kass
08.00 Reporter
09.00 Õhtu!
10.00 Kodutunne
11.00 Gordon Ramsay põrgukatel
12.00 Minu kodu on parim
13.00 Taeva pisarad
14.00 Tüdruk nimega Elif
15.00 Vana silla saladus
16.00 Taeva pisarad
17.00 Hingesugulased
18.00 Gordon Ramsay põrgukatel
19.00 Reporter
20.00 Tõelised kangelased
21.00 Õhtu! **22.00** Klassikokkutulek **01.50** Selgeltnägijate tuleristsed **03.25** Reporter **04.15** Tuvikesed **04.40** Tuvikesed

3 VIASAT

05.25 Kirgede torm **06.15** Käpapatrull **06.40** Väiksed võlurid **07.05** Maša ja karu **07.10** Jänku Juss **07.20** Ämblikmees **07.45** Seitsmesed: Uudised **08.20** Seitsmesed: Duubel **09.00** Minu köök on parim **10.25** Vaprad ja ilusad **11.10** Meisterkokk **12.10** Eesti selgeltnägijate tuleproov **13.40** Sotid selgeks! **14.10** Võimalik vaid Venemaal **14.40** Meisterkokk **15.40** Vaprad ja ilusad **16.15** Kirgede torm **17.25** Minu köök on parim **18.45** Seitsmesed: Uudised **19.20** Seitsmesed: Duubel **20.00** Joel Ostrati suur õhtusöök **21.00** Kaks kanget LIVE **22.35** Pöörane seiklus Mehhikos **00.30** Pöörased Jones'id **02.40** Viimane tõeline mees **03.30** Kaks kanget LIVE **04.40** Seitsmesed: Uudised **05.10** Seitsmesed: Duubel

etv2

07.00 Bobby ja Bill **07.10** Džungliässad **07.20** Indiaanipoiss Yakari **07.35** Pipi, Pupu ja Rosmary **07.40** Beni ja Holly väike kuningriik **07.55** Mesilane Maia **08.05** Põrsas Peppa **08.15** Lastetuba **08.30** Lassie **08.50** Hei, Kutsa! **09.00** Ringvaade **10.00** Meie inimesed **10.25** Rännud Kersnaga **10.55** Osoon **11.27** ERR.ee uudised **15.15** Muusika! **15.50** Uus Tase **16.15** NOVA **16.30** Bobby ja Bill **16.40** Džungliässad **16.50** Indiaanipoiss Yakari **17.05** Beni ja Holly väike kuningriik **17.15** Merekaru Pätsu **17.30** Mesilane Maia **17.40** Maša ja karu **17.50** Rõõmutirts **17.55** Põrsas Peppa **18.00** Lastetuba **18.15** Mis? Miks? Kuidas? **18.20** Lassie **18.45** Kellukesed **18.55** Mis? Miks? Kuidas? **19.00** Uus Tase **19.25** Aktuaalne kaamera **19.30** Meelte sagedus Amazonases **20.00** Kergejõustiku MM Dohas **22.30** Pärimusmuusika lõikuspidu. Etnokulbid 2019 **23.45** Helimurdja. Kimmo Pohjonen **01.19** ERR.ee uudised

L 5. oktoober

07.30 Folkwagen
08.00 Ringvaade
09.00 Uudishimu tippkeskus
09.30 Õnne 13
10.00 Maahommik
10.45 Oma kodu
11.15 Pealtnägija
12.05 Hercule Poirot
13.35 David Garretti kontsert Explosive Live!
15.05 Jaanid
15.25 Johannese lähetamine
15.55 Üle parda
16.25 Kergejõustiku MM Dohas
18.00 Eesti mäng
18.30 Aktuaalne kaamera
18.45 Aasta õpetaja gala 2019
20.30 Õnne 13
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.20 Sport. Sport
21.35 Edevuse laat
22.20 Lõppgambiit
23.45 Kergejõustiku MM Dohas
02.47 ERR.ee uudised

Kanal 2

05.05 Nuuskija
06.15 Lena Lorenz: Kui saabub armastus
08.00 Top Shop
08.15 Robotpoiss
08.30 Khumba
10.10 Maaelu
10.40 Hooaeg
11.30 Lemmikute lemmik
12.00 Rooli võim
12.30 Žiguliga idablokis
13.00 Kuldvillak
13.35 Klassikokkutulek
15.30 Pilvede all
16.30 Kodutunne
17.30 Tõelised kangelased
18.30 Hensugusta SHOW
19.00 Reporter+
19.30 Moeloojad
20.00 Ränirahnud Rock Vegases
21.50 Surmarelv
00.05 Pärast maailmalõppu
01.50 Koletislik ämm
03.30 Ameerika talent
04.55 Reporter+
05.20 Hensugusta SHOW

3 VIASAT

05.45 Kirgede torm
06.30 Simpsonid
06.55 Simpsonid
07.20 Teismelised ninjakilpkonnad
07.45 PowerPuff tüdrukud
08.00 PowerPuff tüdrukud
08.10 Madagaskari pingviinid
08.35 PowerPuff tüdrukud
08.50 PowerPuff tüdrukud
09.00 Simpsonid
09.30 Simpsonid
10.00 Naudime elu **10.30** Nurgakivi **11.00** Buduaar **11.30** Joel Ostrati suur õhtusöök **12.30** Laser **13.35** Eesti selgeltnägijate tuleproov **15.10** Võimalik vaid Venemaal **15.50** Midsomeri mõrvad **17.55** Rannamaja **19.00** Seitsmesed: Uudised **19.30** Kapten Aluspesu: Esimene eepiline film **21.20** Kõik teed viivad Rooma **23.15** Laenatud kingadega **02.05** Midsomeri mõrvad **03.55** Joel Ostrati suur õhtusöök **04.50** Nurgakivi **05.15** Seitsmesed: Uudised

etv2

07.30 Indiaanipoiss Yakari **07.40** Indiaanipoiss Yakari **07.55** Mesilane Maia **08.05** Ella, Oscar ja Huu **08.15** Merekaru Pätsu **08.30** Lassie **08.50** Lammas Shaun **09.00** Operatsioon Ai **09.30** Põrsas Peppa **09.35** Imekaunike **10.35** Uus Tase **11.00** Lemming – põhjala väike vägilane **11.50** Pärimusmuusika lõikuspidu. Etnokulbid 2019 **13.15** Järgmine peatus: Tokyo **13.45** Regina **15.25** Eesti lood **15.55** Lapsed suures spordis **16.25** Mis? Miks? Kuidas? **16.30** Lasse–Maia detektiivibüroo. Esimene mõistatus **18.00** Kergejõustiku MM Dohas **18.50** Džungliässad **19.00** Uus Tase **19.25** Aktuaalne kaamera **19.30** Uue aja asjad **19.50** Kergejõustiku MM Dohas **22.30** Ongi Koik **23.00** Ära jäta mind **00.52** ERR.ee uudised

P 6. oktoober

07.30 Osoon
08.00 Suur ratsaretk
09.00 Tähendamisi
09.05 Prillitoos
10.00 Hommik Anuga
11.15 Tööröövikud
11.45 Imeline maailm Bill Weiriga
12.25 Noor inspektor Morse
14.00 Autoralli MM. Wales'i ralli Power Stage.
15.30 Edevuse laat
16.15 Maahommik
17.00 Eesti mäng
17.30„Pealtnägija" fenomen
18.30 Aktuaalne kaamera
18.45 Rahvusülikooli sajand
19.15 Edulood. Olga Temnikova
20.00 Minu ETV
20.05 Surm paradiisis
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.40 Sport. Sport
22.00 Varjude org
22.50 Hercule Poirot
00.25 Nota bene! Teatriluulud
01.06 ERR.ee uudised

Kanal 2

05.50 Marie püüab tuld: Igavesti ja edasi
07.35 Paan: Reis Eikunagimaale
10.00 Õhtu parimad palad
11.00 Roaldi retked
12.00 Tuhat tervist
12.30 Kuuuurija
13.30 Ränirahnud Rock Vegases
15.30 Moeloojad
16.00 Galileo
17.30 Jälg
18.00 Täna, 5 aastat hiljem
19.00 Reporter+
19.30 Kuldvillak
20.05 Žiguliga idablokis
20.35 Warcraft: Algus
23.05 Skorpionikuningas
00.55 Täielik mäluvahetus
02.50 Surmarelv
04.35 Eesti Tervisemess – Liikuma!
05.20 Reporter+

3 VIASAT

05.40 Rannamaja
06.30 Simpsonid
06.55 Simpsonid
07.20 Teismelised ninjakilpkonnad
07.45 PowerPuff tüdrukud
08.00 PowerPuff tüdrukud
08.10 Madagaskari pingviinid
08.35 PowerPuff tüdrukud
08.50 PowerPuff tüdrukud
09.00 Simpsonid
09.30 Simpsonid
10.00 Kapten Aluspesu: Esimene eepiline film
11.50 Padjaklubi
12.50 Kaks kanget LIVE
14.20 #pind
15.20 Stop!
15.50 Midsomeri mõrvad
17.55 Kättemaksukontor
19.00 Seitsmesed: Uudised
19.30 Klassikokkutulek 3: Ristiisad
21.35 Tüdruk ja koletis
23.50 Kõik teed viivad Rooma
01.40 Politseipere
02.30 Impeerium
03.20 Midsomeri mõrvad
05.00 Seitsmesed: Uudised

etv2

07.30 Indiaanipoiss Yakari
07.40 Indiaanipoiss Yakari
07.55 Mesilane Maia
08.05 Ella, Oscar ja Huu
08.15 Merekaru Pätsu
08.30 Lassie
08.50 Lammas Shaun
09.00 Lasse–Maia detektiivibüroo. Esimene mõistatus
10.25 Ella, Oscar ja Huu
10.35 Uus Tase
11.00 Hüvasti, Cassini – Tere, Saturn
11.55 Autoportree
12.25 Kirby sõda
13.20 Nuta või naera **13.50** R2 TV
14.20 Riigimehed **14.50** Jalgpalli Premium Liiga. Tallinna FCI Levadia – Tartu JK Tammeka. **17.00** Operatsioon Ai **17.30** Kolm sulge **18.30** Uus Tase **18.50** Aktuaalne kaamera **19.00** Kergejõustiku MM Dohas **22.05** Avicii: Tõestisündinud lood **23.45** Mägede kuningad **00.19** ERR.ee uudised

Osmussaar – teekond maailma lõppu

15. osa

JÄRJEJUTT

MONIKA UNDO

Militaarne Osmussaar

Juba enne teist maailmasõda on Venemaa üritanud Soome lahte lukku panna, mistõttu alustati 1912. aastal Peeter Suure merekindluse rajamist Tallinna ja Porkkala ümbrusesse ning nende vahele jäävatele saartele.

Soome lahe lukustamine oli vajalik selleks, et kaitsta Peterburi rünnakute eest. Nii ehitatigi välja rannapatareide ja maismaakindlustiste võrgustik.

Tõsi küll, Osmussaarele toona midagi suuremat rajama ei hakatud.

Kuid teise maailmasõja ajal muutus Osmussaar strateegiliselt väga oluliseks saareks, sest venelaste käes oli toona ka Hanko ja nii saigi Osmussaarest ja Hankost Soome lahe lukk, sest Osmussaare ja Hango eelkindluse Rüssärö saare vahekaugus oli ainult 56 kilomeetrit.

1940. aastal olid osmussaarlased sunnitud kodusaarelt lahkuma. Enne veel, kui Punaarmee Osmussaarele saabus, korraldas saarele ekspeditsiooni Eesti Rahva Muuseum. Pärast ekspeditsiooni tõdeti: „Ekspeditsiooni etnograafiliste asjade „saak" oli õige rikkalik – tervelt üks vagun." Kuidagi ängistav, et ühes vagunis oli tallel aastasadu pikk ajalugu.

Osmussaart asuti kindlustama 1940. aasta juunis. Osmussaarlased sunniti saarelt lahkuma ja saarele hakati ehitama võimsaid suurtükipatareisid ning nende ja muude kaitserajatiste ehitamiseks paigutati saarele1200-meheline ehituspataljon.

Ehitustööde tegemiseks laastati sõna otseses mõttes kogu Osmussaar, sest hea oli ju kasutada ehitusmaterjalina absoluutselt kõike, mida jumalate saar pakkus. On teada, et Osmussaarelt kostusid mandrile nii ööl kui päeval meeletult tugevad plahvatused, mis olid tingitud õhkimistöödest.

Osmussaare ilu ja võlu lakkas olemast. Rannarootslaste kodusaarelt lahkuma sundimine ja Osmussaare muutmine militaristlikuks saareks on saare ajaloo üks kurvemaid ja traagilisemaid peatükke, millele on küll juba ammu pandud punkt, kuid mille mõju on jätkuvalt saarel tunda ja see mõju jääb kahjuks alatiseks Osmussaart saatma.

1940. aastal viibis ühel hetkel Osmussaarel isegi 2000 inimest! Kui saarel on elanud maksimaalselt umbkaudu 130 rannarootslast, siis 2000, 1500 või isegi 1000 inimese paigutamine saarele tundub ulmelisena, sest paratamatult tekivad nii suure inimeste arvu puhul saare väiksuse tõttu erinevad olmeprobleemid. Loomulikult ei olnud nii suur inimeste arv Osmussaarel 1940. aastal pidev, kuid isegi lühike periood paneb proovile inimvõimete piirid.

Osmussaarel infotahvlitelt selgub, et ehituspataljon talvitus telkides. Samas on see üpris loogiline, sest kasarmuid polnud ehitajatele ju algul kusagilt võtta, nii tuligi elada põhimõtteliselt lageda taeva all.

On teada, et Osmussaarelt kostusid mandrile nii ööl kui päeval meeletult tugevad plahvatused, mis olid tingitud õhkimistöödest.

Sakslased hoidsid Osmussaare kindlusel silma peal. 1942. aasta Eesti Sõna: „Saksa luurelennukid hakkasid Osmussaart külastama juba sõja esimesil päevil ja nii kestis see pidevalt kuni saare vallutamiseni. Lennukid tulid harilikult Haapsalu poolt, lennates piki mereranda Paldiski suunas. Siis oli huvitav jälgida õhutõrje tegevust. Tulistati, nagu tavaliselt, marutulega, kuid tolle kindluse „kuulsad" seniitkahurid ei suutnud kogu sõja kestel alla tulistada ainustki saksa lennukit."

Garnison küll väga kaua Osmussaarel tegutseda ei jõudnud, sest sõdurid olid sunnitud saarelt juba 1941. aasta novembri lõpus evakueeruma, aga enne seda õhiti patareid. Kui sakslased saarele jõudsid, leidsid nad eest inimtühja saare. Ei mingit vastupanu.

Osmussaare vallutamist on kirjeldatud Eesti Sõnas: „Saksa meredessant oli otsustanud Osmussaare 5. dets. vallutada. Sellest informeeriti ka kohaliku omakaitse ülemat Nõval, samuti nõutati kohalikelt kaluritelt mootorpaate väeosade ülesviimiseks. Nõva omakaitse otsustas dessandist osa võtta. Saades Harju omakaitse II piirkonna ülemalt kapt. Seplingilt nõusoleku, moodustati dessantmeeskond, kes 4. dets. õhtul kogunes Põõsaspäässe, kus saareni on mereteed kõigest 7 km.

Öö veetsid mehed koos sakslastega ühes kalurimajakeses. Magamisest polnud küll palju juttu, sest kõiki oli haaranud lahingueelne ärevus. Kell oli 5, kui kostis käsklus – maast lahti, mootorpaadid klaariks teha.

Tõmbasime kasuka selga ning karvased tuisumütsid pähe, võtsime püssid ja sammusime mereranda. Jäine põhjatuul puhus kõrvetavalt soolast merevett vastu nägu. Meie mootorpaadid olid lahesopis kõik jäässe külmunud. Aga ulgumeri oli vaba ja tormine.

Vahepeal teatati meile, et kell 8 peame merel kohtama saksa dessantväeosa.

Asusime paatidesse ja läbi paksu jääsupi rammides jõudsime viimaks vabasse vette, kust algas edasisõit Osmussaare suunas juba koos saksa üksustega.

Järgneb

TEATED

30. septembrist 2019 (esmaspäev) hakkab Haapsalu vanalinnas kehtima talvine liikluskorraldus, mis toob kaasa liiklusmuudatusi Karja tänaval. Kohvikute suveterrassid eemaldatakse ning ühistranspordiliiklus naaseb Ehte ja Karja tänavale. Rootsituru ringteel muutub suvine sõidusuund. Liikluskorraldus vanalinnas toob kaasa järgmised muudatused maakonna bussiliinide töös:
1. Avatakse Karja, Ehte ja Okase muuseumi peatus.
2. Suletakse Mihkli tänaval maja nr 3, Suur-Lossi tänaval maja nr 13 ja Lahe tänaval maja nr 11 juures ajutine peatus.
3. Maakonnaliinide nr 2, 2A (Holmi-Uuemõisa suund), nr 3 (Holmi-Ragn-Sellsi suund) ja nr 34, 34A (Holmi-Uuemõisa suund) marsruut on Holmi – Sadama – Suur-Lossi – Ehte – Karja – Posti.

INFOKS

Alates 01.10.2019 jõustuvad muudatused Läänemaa avalikel bussiliinidel 3 ja 28 ning kaugliinil 711. Sõiduplaanid on nähtavad www.peatus.ee alates 19.9.2019.

- **Liin 3**

Holmi – Kastani – Männiku tee liin ei kulge enam Valgevälja peatuseni.

- **Liin 28**

Haapsalu – Linnamäe– Dirhami suvebuss ei sõida perioodil 1.10.2019 – 31.5.2020.

- **Liin 711 Haapsalu – Keila** liinile on lisatud Räägu ja Oti peatus.

Haapsalu linnavalitsus

Lääne Elu toimetus Haapsalus Posti 30 avatud E–R kl 8.30–17, e-aadress info@le.ee.

Detailplaneeringu kehtestamine

Haapsalu linnavalitsus kehtestas 25.9.2019 istungil korraldusega nr 852 Haapsalu linnas paikneva Niine tn 49 kinnistu detailplaneeringu.
Linna omandis olev Niine tn 47 elamumaa kinnistu suurusega 2597 m² on hoonestamata.
Detailplaneeringuga muudeti osaliselt kinnistul kehtivat ehitusõigust, suurendati planeeritud elamu maksimaalset kõrgust. Kinnistu kasutamise otstarve (elamumaa), hoonete suurim lubatud arv (2 hoonet – elamu ja abihoone), suurim lubatud ehitusalune pind (600m²) jäävad kehtima. Üürikorteritega elamu suurim lubatud kõrgus on 9,6 m planeeritud maapinnast. Kolmekorruselise hoone mahud peavad olema liigendatud. Juurdepääs kinnistule on Niine tänavalt. Nõuetekohane parkimine on lahendatud kruntide siseselt.
Detailplaneering vastab Haapsalu linna üldplaneeringule.
Detailplaneeringu koostas arhitektuuribüroo LEI Ehitusgrupp OÜ.

Haapsalu linnavalitsus

LVÜ
Läänemaa vähiühing
on pakkunud oma liikmeile ja nende peredele tuge juba 10 aastat.
Oleme tänulikud abi ja toetuse eest.
Läänemaa vähiühing, SEB EE621010220047448013.

KUHU MINNA

• TERVIS JA SPORT

Fra Mare Day Spa basseini- ja saunapark avatud iga päev 13–22, kl 19 vesiaeroobika. Day Spa pilet E–N 10,50 €, R–P 15 €. **Fra Mare Ilumaailm:** vett väljutav ja salendav kehahooldus erihinnaga 55 €; näomassaaž ja mask 30 €; maniküüri ja pediküüri komplekshooldus 39 €.

Spaahotell Laine: iluteenused ning vee- ja saunakeskus, lisainfo www.laine.ee, tel 472 4414, spa@laine.ee.

• TANTSUÕHTUD

Restoran Blu Holm (Sadama 9/11) on avatud E–N 12–23, R–L 12–24 ja P 12–22.
11.oktoobril esineb restoranis „Nedsaja Küla Bänd".
Pilet 12 €, koos õhtusöögiga 27 €.

• KINO

Haapsalu kultuurikeskuses „Lammas Shaun. Film. Farmigeddon": 28. septembril kl 13; 29. septembril kl 15; 30. septembril, 1. oktoobril ja 2. oktoobril kl 17.30. Pilet 3 €.
„Vanamehe film": 29. septembril kl 17; 30. septembril, 1. oktoobril ja 2. oktoobril kl 19.30; 6. oktoobril kl 15; 8. oktoobril kl 19.30. Pilet 4 €.

• TEATER

Haapsalu kultuurikeskuses
30. septembril kl 11 REKY **„Jussikese seitse sõpra".** Piletid 8–9 € Piletimaailmas.
3. oktoobril kl 19.45 ja 4. oktoobril kl 19 **Tõnis Niinemets** *grow-up comedy* **THE KID.**
Piletid 19.50/17.50 €. Piletilevis.
5. oktoobril kl 19 etendus **„Millest naised tegelikult räägivad?"** (vene keeles), piletid 20-24 € Piletilevis.

• KULLAMAAL

Kullamaa kultuurimajas
29. septembril kl 18. teatriõhru. SEE TEATER **„Rong Ameerikasse".**
Pilet 5 €.

• RAAMATUKOGUD

Keskraamatukogu (Posti 3) ja lasteosakond (Wiedemanni 11) E suletud, T–R 10–18, L 10–15, laenutuspunkt (Kastani 7).

Uuemõisa raamatukogu (Ehitajate tee 3, Uuemõisa) K, N 12–20, L 10–15.

Asuküla raamatukogu (Mägari küla) T, K 10–18, N 10–16, R 9–15, kuu 2. ja 4. laupäev 9–15.

Ridala raamatukogu (Kooli 1, Panga küla) E–K 10–18, N 14–19, R 10–14.

Vaata www.lib.haapsalu.ee.

• MUUSEUMID

Ants Laikmaa majamuuseum ja park (Kadarpiku küla, Lääne-Nigula v) avatud K–P 11–17. Keiu Kuresaare tööde näitus "Vestlus ateljees." Näitus avatud 13 oktoobrini k.a.

Iloni Imedemaa teemakeskus (Kooli 5) avatud K–P 11–17. www.salm.ee.

Haapsalu linnuse muuseum avatud E–P 10–18, al. 15. sept K–P 11–17. Giidituurid: linnus@salm.ee; tel 518 4664.

Raudtee- ja sidemuuseum avatud K–P 11–17. www.salm.ee.

Haapsalu raekoda (Kooli 2) avatud K–P 11–17. www.salm.ee.

Rannarootsi muuseum avatud T–L 10–16. www.aiboland.ee.

Matsalu rahvuspargi külastuskeskus (Penijõe küla, Pärnumaa). Tel 472 4236.

Lihula muuseum on avatud T–L kl 10–17. Tel 502 8475. E-post: lihulamuuseum@laaneranna.ee.

Hanila muuseum on avatud N–L kl 11–17. Tel 5333 8586. E-post: hanilamuuseum.@laaneranna.ee.

Rõude muuseum on avatud L, P 12–16, muul ajal etteteatamisel tel 5683 1203, roudemuuseum@gmail.com.

• NÄITUSED

Keskraamatukogu (Posti 3):
Laenutus- ja lugemissaalis: nahakunstnike liidu objekti- ja esemenäitus „Ma olin Jüri Üdi".
Lugemissaali fuajees: Haapsalu fotoklubi loodusfotode näitus.
Lasteraamatukogus: Julia Bolšakova linnajoonistused.

Haapsalu linnagaleriis (Posti 3): kuni 29. septembrini Tiiu Randmann-Mihkla näitus „Sprotid õlis".

Maie kunstipood (Posti 2): E–R 10–18, L 10–15. Kuni 5. oktoobrini Inge Teslikova maalide, joonistuste ja pisikeraamika näitusmüük.

Haapsalu kunstikooli galerii (Jaani 2) avatud T–R 14–18, L 12–16. **Hoovigaleriis:** Eesti Kunstikoolide Liidu õpetajate suvelaagri näitus „AKTSENT" avatud kuni 5. oktoobrini.

Kullamaa kultuurimaja galeriis uus näitus professor Liina Siibi „Saaremaa valss".

Spaahotelli Laine fuajeegaleriis (Sadama 9/11): rühmituse Haapsalu Valge Daami Kirjastus illustratsioonide näitus „Valge Daam ja teised lood". Avatud kõigil päevadel 8–22 kuni 20. oktoobrini.

HOOLI RASKUSTESSE SATTUNUD PEREDEST!

Läänemaa Abikassa ootab heade inimeste ja organisatsioonide annetusi, et toetada raskustesse sattunud peresid Läänemaal.

Annetusi saab teha MTÜ Läänemaa Abikassa kontole EE592200221046665398, Swedbank AS.

Teave veebis **www.abikassa.ee**.

E-post laanemaa.abikassa@gmail.com.

Lääne Elu
Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval

Toimetuse aadress: Posti 30, 90504 Haapsalu.
Toimetus 473 7222, kuulutused ja reklaam 473 7111, e–post info@le.ee, reklaam@le.ee
Kodulehekülg: www.le.ee

Peatoimetaja Andrus Karnau
Toimetajad Kaie Ilves, Lemmi Kann, Kaire Reiljan, Urmas Lauri, Tarmo Õuemaa, Malle-Liisa Raigla
Küljendaja Andrus Rebane
Keeletoimetaja Riina Tobias
Fotograaf Arvo Tarmula

Kujundaja ja kuulutuste toimetaja Regina Elvelt
Reklaamitoimetaja Riina Simmer
Tellimused Õie Riives

Väljaandja OÜ Lääne Elu: Posti 30, 90504 Haapsalu, tel 473 7222

Trükitud Printallis

Pangakontod
Swedbank EE18 2200 2210 1567 8031,
SEB EE62 1010 6020 0251 5004

Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid toimetada ja selguse huvides lühendada ning valikuliselt honoreerida. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Kaebuste korral ajalehesisu kohta võib pöörduda pressinõukogusse pn@eall.ee või tel 646 3363.

MÜÜK

Auto- ja majavõtmete valmistamine, lukkude paigaldus ja müük. Autoraadiod ja -kõlarid. Autoalarmid. Rauduksed.
LVL OÜ, Posti 39 (veetorn), tel 473 3247 ja 507 7979.

Müüme põranda-, voodri- ja ehituslaudu mitmes laiuses. Vedu tasuta. Tel 506 4651.

Kuiv puu mt 50, toores kuusk 35, mänd 37, sanglepp 39, kask 45 ja haab 34 €/rm. Vedu 3–7 rm kaupa. Tel 505 5203 või 516 4278.

Müüa ehituslikku saematerjali ning voodri- ja põrandalauda. Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Kõdusõnnik 30 kg; **kuiv küttepuu** 30, 40, 50 cm võrkkotis. Tel 523 8852. Tammaru Farm, www.tg.ee.

Müüa küttepuud. Hall lepp al. 36 €/rm, segapuu al. 37 €/rm, must lepp al. 39 €/rm. Vedu hinnas. Halu pikkus vastavalt ostja soovile. Tel 5666 0431.

Voodrilaua- (värvitud), põrandalaua-, tuulekasti-, terrassi- ja saematerjali müük. Vedu üle Eesti tasuta. Tel 5373 1117, www.espuit.ee.

Küttepuude müük (lehtpuu). Pikkus 30 cm, 40 cm ja 50 cm vastavalt ostja soovile. Hind alates 37 €/rm. Tarne alates 5 rm. E–R kl 9–16. Tel 5668 1436.

Müüa sauna- ja suitsuahjud ning boilerid. Tel 505 4355

Müüa kreissaag. Hind kokkuleppel. Tel 5331 6300..

Müüa küttepuid (saar, kask). Pikkus 40 cm. Tel 520 2081.

TALVEKARTUL VÕRUMAALT! Müün 12., 13., 19. ja 20. oktoobril Haapsalu turul toidukartulit. Erinevad sordid. Linna piires kojuvedu tasuta. Tel 51 987 065.

Müüa kuivad kütteklotsid pakenda tult pappkastidesse, aiamajade tootmisjäägid. Hind 30 € kuupmeeter. Vedu kokkuleppel. Asukoht Lihula. Tel. 5919 0598; 5786 8619.

OST

Musta ja värvilise vanametalli kokkuost aadressil Tööstuse 11, Haapsalu. www.rauaspets.ee. Teave tel 5837 6276.

Ostan sõidukorras auto või mahtuniversaali. Võib olla ülevaatuseta või pisema rikkega. Tel 5819 0200, ilusvalgus@gmail.com.

Ostame kadakapuud. Hea hind, tasume kohe. Info tel. 501 1687.

KINNISVARA

Ostame põllu- ja metsamaad. Parim hind. Tel 506 9600.

OÜ Estest PR ostab metsa- ja põllumaad. Tel 504 5215, 514 5215, info@est-land.ee.

Ostame põllu- ja metsamaad üle Eesti. Parim hind ja kiire tehing. Tel 509 6173, Andrus.

Vahetada 3toaline korter Uuemõisas 2toalise vastu Haapsalus või müüa. Tel 5349 3736.

Uus üürikinnisvara platvorm. Lisa oma üürikuulutus Bidrento platvormile ja teeni rohkem üüritulu! Kuulutuse lisamine vaid 4.10 €. Rohkem infot: www.bidrento.ee, Tel +372 529 9345, info@bidrento.ee.

PINDI KINNISVARA
Kaie Roos
kutseline maakler
Läänemaal
517 8676
kaie.roos@pindi.ee

TEENUS

Ehitus- ja remonditööd. Katuseehitustööd. Katuse turvatoodete müük ja paigaldus. Vihmaveesüsteemide müük ja paigaldus. Tel 5347 7919.

Puurkaevude puurimine ja hooldus. Vee- ja kanalisatsioonitorustiku rajamine. www.puurvesi.ee, tel 5569 4310, taavi@puurvesi.ee.

Ehitusfirma R&O Ehitus OÜ. Kõik ehitus- ja remonditööd: fassaadid, katused, terrassid, saunad, korrusmajade trepikojad jm. Valmistame, müüme ja paigaldame ka lisaplekke. Tel 5857 5060. www.lihulaehitus.ee.

Tootja Läänemaal valmistab klaasplastist septikuid ja mahuteid. Kaeve- ja planeerimistööd kopplaaduriga. Tel 551 0428, ain.raali@mail.ee.

Puurkaevude puurimine ja projekteerimine. Vee- ja kanalisatsioonitööd ning septikute paigaldus. Rauaeraldus, filtrite paigaldus. Tel 521 7415, 504 2999, www.baltipuurkaev.ee.

Ehitame ja renoveerime eramuid, korteriühistuid ning põllumajandushooneid. Kasvatame koos teie kinnisvara väärtust! Konsultatsioon tasuta! Tel 509 0045, www.ehitusministeerium.ee.

Pakume vihmaveesüsteemidega seotud teenuseid. Valtsimismasinaga valmistame rennid otse teie objektil, puuduvad liitekohad. Tel 527 1059, info@vihmaveerennid.ee, www.vihmaveerennid.ee.

Hoonete soojustamine puistevillaga. Konsultatsioon objektil tasuta. Tel 501 6689, ken@puistemees.ee, www.puistemees.ee.

Marofix OÜ teostab ehitus- ja remonditöid. Võta julgelt ühendust ja leiame lahenduse. Tel 5615 1799, info@marofix.ee, www.marofix.ee.

Niverox OÜ – kvaliteetsed fassaaditööd ning terviklikud ehitus- ja remonditööd. Võta julgelt ühendust ja küsi personaalset pakkumist! Tel 5650 9557 või info@niverox.ee. www.niverox.ee.

Septikute ja kogumismahutite tühjendus ning kanalisatsioonimistuste likvideerimine, septikute paigaldus, kaevetööd, fekaalivedu ja sõelutud mulla müük. Tel 518 0091.

Arku Ehitus AI OÜ. Katusetööd, fassaaditööd, puitterrassid. Sisetööd: põrandate, lagede ning seinte ehitustööd. www.arkuehitus.ee, info@arkuehitus.ee. Tel 5394 7498.

Bobcati ja miniekskavaatori teenus. Liiva ja killustiku müük. Tel 5697 5216, Lääne Saemees OÜ.

Katuseredelite valmistamine. www.katuseredelid.ee. Tel 515 9155.

Viin ära vanarauda, oksi, ehitusprahti, mööblit jm. Teen lammutus- (kuurid, ahjud jne) ja ehitustöid. Keldrite ja garaažide puhastus. Tel 5802 9660.

Pottsepatööd: ahjud, pliidid, soojamüürid ja remonditööd. Tel 5649 3508.

Hauaääriste ja -kivide paigaldus. Haudade hooldus ja muud kalmistutööd. Tel 557 3287, Jevgeni.

Olhtlike puude raie, võsa lõikus ja kruntide puhastamine võsast. Helista julgelt ja leiame lahenduse. Tel 5623 0373 Randy.

Ohtlike ja suurte puude likvideerimine, kruntide puhastamine. Tel 5302 8000.

Fekaalivedu. Killustiku, sõelutud mulla ja liiva müük/ vedu. Miniekskavaatori, Bobcati laaduri, prügikonteineri ja peotelkide rent/teenus. HRL OÜ, tel 553 3112, rleemet@gmail.com.

Developing Ehitus OÜ
Katuste renoveerimine, fassaaditööd, majade ehitus, üldehitus.
Tagame kvaliteedi. Pakume koostööd korteriühistutele.
Tel 5566 1168.
E-mail: info@developingehitus.ee.

TÖÖPAKKUMINE

LINNAMÄE LIHATÖÖSTUS
pakub tööd
KOMPLEKTEERIJA-PAKKIJALE ja HOOAJATÖÖLISTELE.
Saada oma CV
andero@linnamae.eu.
Info telefonil 5551 2126.

Võtame tööle **platsitöölise**. Tööülesanded: jäätmete sorteerimine, papi pressimine jne. Vajalik tehniline taip ja soovitatav tõstukil töötamise kogemus.Tööaeg E–R 8.30–17. Asukoht Läänemaa jäätmejaam. Info tel 5668 1436.

Nigula Piim OÜ võtab tööle **lüpsja** Leediküla farmi. Vahetustega töö lüpsiplatsil - neli tööpäeva, kaks puhkepäeva. Samuti pakume tööd **vasikatalitajale**. Vajadusel elamiseks korter Nigulas. Info tel 5341 2122.

Majutusasutus Läääneranna vallas otsib ausat, kiiret ja autojuhilube omavat **KORISTAJAT**. Teenuse sagedus on ebaregulaarne ja hind kokkuleppel. Kui oled huvitatud, siis palun võta ühendust e-mailil krisss000@hotmail.com.

Haapsalu Metal OÜ pakub tööd **saagijale, värvijale ja treialile.** Täpsem info telefonil 5335 8372.

Tene Kaubandus pakub tööd kahele **freesprussmajade paigaldajale**. Töökoht asub Haapsalus, majade montaaz toimub sisetingimustes. CV ja kontaktandmed saata paigaldus@tene.ee.

TÖÖOTSIMINE

Abistan vanainimest 2–3 korda nädalas igapäevastes majapidamistöödes (ka hooldamine). Tel 55619017.

MUU

TULE LAULMA! Naiskoor Kaasike ootab uusi lauljaid! Esimene kooriproov toimub 2.oktoobril kl 18.45 Haapsalu Muusikakooli saalis aadressil Kastani 7. Lisainfo tel 508 7848 või 526 5987.

LOOMAD

Haapsalu Loomakliinik
Posti 5. E–R kl 10–18.
Pood E–R 9–18, L 10–14.
Tel 473 5566, 5694 5545.

Anda ära kits koos 2 tallega. Tel 528 9513.

Äntu Mõis müüb 1.oktoobril 9 kuud munenud **Lohmann Browni** mahekanu ja 4kuuseid noorkanu järgmistes Läänemaa bussipeatustes: kl 7.30 Koluvere, kl 7.45 Kullamaa, kl 8 Üdruma, kl 8.15 Laiküla, kl 8.30 Kirbla, kl 8.45 Lihula, kl 9.15 Rõude, kl 9.30 Keskvere, kl 9.45 Martna, kl 10 Oonga, kl 10.15 Haeska, kl 10.30 Ammuta, kl 10.45 Ridala, kl 11.15 Haapsalu turg, kl 11.45 Taebla, kl 12 Linnamäe, kl 12.15 Sutlepa, kl 12.30 Riguldi, kl 13 Nõva, kl 13.30 Variku, kl 13.45 Kuijõe, kl 14 Piirsalu ja kl 14.15 Risti. Info tel.3261353, 56641153 ringil: 56643113 www.antumois.ee

Toimetus kuulutuste sisu eest ei vastuta.

Kutsume teid **Tupperware** külalispäevale esmaspäeval, **30. septembril kell 18** Haapsalu Nurme bistroosse (Nurme 1). Uus kataloog, retseptid ja nipid kiireks toiduvalmistamiseks + mikro koolitus. **Lisainfo: 518 7614** Kõik on oodatud!

TiiT REISID

Teatrireisid Viljandisse Ugala teatrisse algusega Hiiumaalt ja Haapsalust:

- **Etendus „Lotomiljonärid“ (esietendus)** 9. november 2019
- **Krimikomöödia “Mäng on alanud”** 23. november 2019
- **Etendus “Kui me nüüd ei sure, ei sure me kunagi”** 21. detsember 2019

Info ja registreerimine telefonil 463 2077 või hiiumaa@tiitreisid.ee
Täpsem info kodulehelt www.tiitreisid.ee

Müüa karjavalvekoerad.
10.07.2019 sündinud **Maremma-Abruzzi** lambakoera tõugu kutsikad, kes on loovutamise hetkeks (20.09.19) FCI tõutunnistusega, kiibitud, vaktsineeritud, parasiiditõrjed tehtud ning EU vet passiga.
Maremma-Abruzzi lambakoer on pärit Itaaliast ning seda koeratõugu peetakse üheks vanimaks karjakaitsekoeraks.

Koeratõug on julge, kartmatu, turjakõrgusega 65-75 cm, kaaluvad 40-50 kg ning tänu oma tihedale ilmastikukindlale valgele karvkattele armastavad nad elada väljas ka karmimate talviste ilmastikuoludega.
Mõlemad vanemad on edukad karjakoerad, 150-pealise lambakarja ööpäevaringsed kaitsjad ja valvurid.
Tel: **514 6481**

Tervendaja Volli vastuvõtt 8. oktoobril Haapsalus.
Eelinfo tel. 558 9281

Sinu kuulutus võiks olla siin!
Kuulutus lisa mugavalt Lääne Elu veebis: www.le.ee

Läänemaa Kriisiabikeskus MTÜ

Ajutiselt toimub vastuvõtt Haapsalu kesklinnas, aadressil Nurme 2, II korruse ruumis või Haapsalu sotsiaalmaja I korruse raamatukoguruumis. Täpsem teave: tel 515 9572.

Registreerimine psühholoogilisele nõustamisele: 515 9572 (eesti / vene keeles).

Esmane kriisiabi vene keeles – 552 0094, esmane kriisiabi eesti keeles – 5671 4273.

Teave veebis aadressil laanemaakriisiabikeskus.weebly.com.

E-posti aadress: laanemaa.kriisiabikeskus@gmail.com

Aeg annab kõik sul tagasi, ei ema südant iialgi...
Südamlik kaastunne Tiinale ja Jaanile kalli ema
HELGA NAANU
surma puhul.
Mälestavad Endla ja pojad peredega

Avaldame kaastunnet omastele endise töökaaslase
UNO TREIMANNI
surma puhul.
Perekond Hoop

Kesk sügislehtede kulda sa läksid teele, kust tagasi ei tulda...
Tunneme kaasa kallile Tiiale isa
UNO TREIMANNI
kaotuse puhul.
Sõpruskond Läänemaa vähiühingust

Mälestame kauaaegset kallist sõpra
HELGA NAANUT.
Südamlik kaastunnet omastele.
Talvingute pered

Avaldame klaastunnet Ingridile lastega
UNO TREIMANNI
kaotuse puhul.
Helgi tütardega

Südamlik kaastunne lähedastele kalli
ENDA OJASOO
surma puhul.
Eha, Edda, Riina, Evi ja Marge

Kallis
KALEV LEIT.
Ei enam tuttavat käeviibet, jäi tühjaks tänavanurk, lihtsalt aeg oli minna. Lendle kaugele sinna ja süüta taevas üks täht.....
Jaan, Elve, Viki, Hene, Valli, Raimond, Gersti ja Liidia

Iga lahkumine on raske, iga teelesaatmine kurb...
Südamlik kaastunne Tiina Lobjale perega kalli ema
HELGA NAANU
surma puhul.
Lihula lauluklubi Meelika

Avaldame sügavat kaastunnet
ÜLO OJASOOLE
kalli abikaasa kaotuse puhul.
Riita ja Aivar

Mälestame 100. sünniaastapäeva puhul meile kallist
JOHANNES HEINA.
Abikaasa, lapsed, lapselapsed ja lapselapselapsed

Reakuulutus (kuni 4 rida, u 120 tähemärki): tööpakkumine, mets, kinnisvara, koolitus ja auto 4,80 €, alates 4. korrast 3,90 €; müük, loomad, teenus, ost, mitmesugust ja soovin üürida 3,60 €, alates 4. korrast 3 €; tööotsimine 2,40 €. Raamiga kuulutus 1,07 €/cm², logoga 1,26 €/cm², kordus 20% soodsam, kujundamine +15% lõpphinnast. Leinakuulutus 11 €, topeltsuuruses 18,90 € ja matuseteade (topeltsuuruses) 11 €. Järelhüüe 35 €. Õnnitlus: väike 11 € ja topeltsuuruses 18,90 €. Tänuavaldus 11 €. Teated 0,69 €/cm²; raamitult 0,82 €/cm². Kuhu minna 0,44 €/cm². Kirikuteated 12 € kuus kogudus. Avatud E–R kl 8.30–17, tel 473 7111, **e-post info@le.ee**.

VIIMANE VEERG

LEX ZOOZ

Haapsalu kunstnikul valmis 200 m² suurune maaling

Haapsallasest monumentalist Lex Zooz lõpetas läinud nädalal Rootsis Uppsalas 200 m² suuruse seinamaalingu, mis katab nurkapidi kokku ehitatud kaheksa- ja seitsmekorruselise maja seina.

See on kunstniku seni kõige suurem töö. „Mahult ja ka vastutuselt," ütles Lex Zooz.

Tegemist on Uppsala uue elamurajooni ja vastavalminud majadega. Maalingu tellis kunstnikult sealne arhitektuuribüroo. Lex Zooz osales konkursil, millest võttis osa sadakond kunstnikku. Kavand valmis lõplikult pool aastat tagasi. Maalimiseks oli aega täpselt üks kuu. Lex Zoozi maalinguga hoonesse kolivad elanikud sisse novembris. Sinistes ja rohelistes toonides maalingul on skandinaavialikud puud ja Lex Zoozile juba varem kuulsust kogunud ringid. Maaling pole kunstniku sõnul pelgalt dekoratiivse eesmärgiga, vaid kannab sõnumit, et tegemist on ökoloogiliselt puhta elamurajooniga. **KAIE ILVES**

ILM

VEETEMPERATUURID
(27. september kell 14.30)

Dirhami	11,7°
Haapsalu	10,5°
Virtsu	12,1°
Rohuküla	12,8°

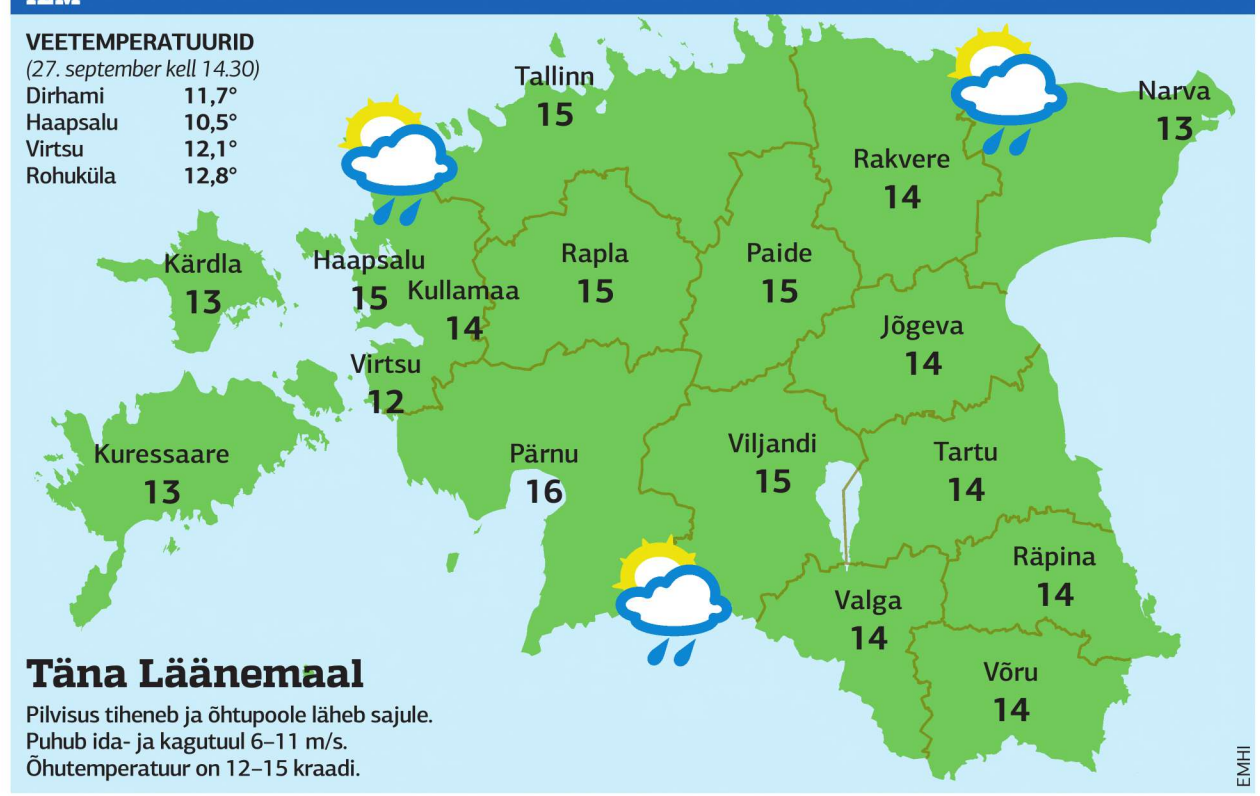

Täna Läänemaal

Pilvisus tiheneb ja õhtupoole läheb sajule.
Puhub ida- ja kagutuul 6–11 m/s.
Õhutemperatuur on 12–15 kraadi.

	öö	päev		öö	päev		öö	päev		öö	päev
Pühapäev		**9°...14°**	**Esmaspäev**		**9°...14°**	**Teisipäev**		**8°...11°**	**Kolmapäev**		**6°...13°**
edelatuul 5–10 (14) m/s			idakaare tuul 2–8 m/s			edelatuul 5–10 (15) m/s			edelatuul 3–8 m/s		

9 771406 143004
ISSN 1406-1430

VAATA KA WWW.LE.EE

Lääne Elu hinnakiri

1 kuu	9,50 eurot	4 kuud	32,40 eurot	7 kuud	56,70 eurot	10 kuud	81,00 eurot
2 kuud	19,00 eurot	5 kuud	40,50 eurot	8 kuud	64,80 eurot	11 kuud	89,10 eurot
3 kuud	24,30 eurot	6 kuud	48,60 eurot	9 kuud	72,90 eurot	12 kuud	97,20 eurot

E-arve püsimakse 7,70 eurot kuus. Laupäevane Lääne Elu: üks kvartal 13,20 eurot.

LUMBAR ENERGY WOOD
OSTAME
• kasvavat võsa
• vähemväärtusliku lehtpuu raieõigusi
• leht- ja okaspuu küttepuid
• lepa enamusega metsakinnistuid
reigo@lumbar.ee
tel 5342 0379 | www.lumbar.ee

ŠKODA volitatud teeninduspartner Läänemaal:
Haapsalu - Uuemõisa Autokeskus • Tallinna mnt. 78, Uuemõisa • Tel: +372 47 24 013 • hooldus@uak.ee

www.skoda.ee